

Taboo

1945

VETRINJSKO LETO

1970

Št. 5-6

EL FORTIN

1970

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov • TABOR je lasi in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor • Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. • Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. • Urejuje uredniški odbor; odgovorni urednik Adolf Škrjanec, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Jože Jenko.

—::—

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticommunists

—::—

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. • Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

—::—

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

—::—

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.005.854

—::—

Naročnina: Južna Amerika 10 pesov Ley 18.188, odn. enakovrednost v dolarju; USA in Kanada 4.— dolarje letno, zračno 6,50 dolarjev; Anglija in Avstralija 1 funt šterling; Evropske države 3 dolarje.

—::—

Naročila, reklamacije in nakazila pošiljajte na naslov upravnika: José Jenko, Pedernera 1075, Villa Madero, prov. Buenos Aires, Rep. Argentina

—::—

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, Villa Ballester FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

NASLOVNA SLIKA

Veličasten dokument z Vetrinjskega polja, pred katerim tudi po četrtni stoletja splahne v nič vsa zlaganost komunističnih zgodovinarjev. — Tisti tisoči, ki so jih rdeči nasilniki po izročitvi pobili kot stekle pse, so tudi v dneh negotovosti na Vetrinjskem polju poklekali pred oltar, da bi skupaj z vrhovnim kuratom slovenske domobranske vojske dr. Ignacijem Lenčkom poprosili Vsemogočnega za blagoslov mučeniške domovine. Potem so šli tudi samo kot najbolj dragocena žrtev k Bogu, da se bo zaradi njihovega mučeništva razlil blagoslov rasti in sreče na rodove novih Slovencev v svobodi

*Kri vseh pobitih
mož plemenitih,
deca, žena, gre do neba.*

(Demobranska pesem)

Mayo-Junio 1970

BUENOS AIRES

May-Junij 1970

KO PO 25 LETIH VETRINJSKE ŽALOIGRE SLOVEN-
SKEGA NARČDA ŽE NI VEČ DVOMA, DA BO KO-
MUNIZEM SRAMOTNO UTONIL V ZGODOVINI KOT
NAJBOLJ PONESREČENI NASILNI POIZKUS DRUŽ-
BENE PREUREĐITVE VSEH ČASOV, SE POMEN SLO-
VENSKEGA DOMOBRANSTVA, KI JE O PRAVEM ČASU
IN NA PRAVEM MESTU POKAZALO SVOBODOLJUB-
NEMU ČLOVEŠTVU PRAVO POT, UTRJUJE VSAK DAN
BOLJ. — ZATO OB 25-LETNICI SLAVNE ŽRTVE NASIH
MUČENCEV ZASE IN ZA BODOČE RODOVE NOVIH
SLOVENCEV SLOVESNO PRISEGAMO, DA BOMO NE
GLEDE NA NAPORE IN ŽRTVE ZA BLAGINJO SLO-
VENIJE V SVOBODI POVSOD, V VSEH OKOLIŠČINAH
IN Z VSEMI SREDSTVI DELALI IN SE BORILI V
NEOMAJNI ZVESTOBI NJIHOVEMU POSLANTVU:
B O G — N A R O D — D O M O V I N A !

ORGULLO DE UNA TRAGEDIA

(1945—1970)

A primera vista, el título parece paradójico. Sin embargo, encierra en su sentido un estado de cosas real y verídico.

Cuando, el día 6 de abril del año 1941, las tropas del Eje invadieron a Yugoslavia, Stalín, comprometido por el pacto de Moscú del año 1939, y por ende los comunistas yugoslavos, no movieron el dedo. Todo lo contrario: Los comunistas yugoslavos sabotearon los esfuerzos defensivos del ejército nacional y, posteriormente, prestaron sus servicios a las fuerzas ocupadoras para eliminar de este modo, con la ayuda atróz de los enemigos foráneos, a todos aquellos compatriotas que podrían estorbar sus planes perfidamente premeditados. De esta manera, centenares y aún miles de individuos influyentes de todas las capas nacionales terminaron, debido a las denuncias de los comunistas, en las prisiones y campamentos de concentración de los enemigos. Recién después del ataque alemán contra la Unión Soviética, en junio de 1941, los comunistas yugoslavos bajo el mando del entonces emisario de Stalín, **Josip Broz-Tito**, y siguiendo la expresa orden de aquel, comenzaron con su “**guerra de liberación**” que muy pronto habría de demostrar su verdadera índole: **la revolución comunista**. Aprovechándose de la circunstancia de la ocupación enemiga y contando con el apoyo de las grandes potencias occidentales, en aquel entonces aliadas de Stalín también ellas mismas, los secuaces de Tito, en ejecución de su revolución, masacraron, atrocemente, decenas de miles de la población inocente.

No obstante, la diminuta nación eslovena, formando parte norteña de actual Yugoslavia, no se rindió. Debido a las masacres comunistas sin paragon en la historia, muy pronto descubrió la verdadera meta de la “**guerra de liberación**” titoísta.

La población misma de las remotas aldeas organizó, primeramente, las unidades de la **autodefensa**, hasta que en el año 1943 el inolvidable general-mártir **Leon Rupnik** creó el ejército anticomunista esloveno de los “**domobranci**” (defensores de la patria).

Los heroicos “**domobranci**”, siguiendo la consigna de la humanidad libre — **Dios — Pueblo — Patria** — resistieron victoriosamente todas las embestidas de los lacayos titoístas al servicio de la conspiración mundial de Stalín — hasta que, contrariando a los compromisos interaliados, enormes ejércitos de la Unión Soviética irrumpieron en Yugoslavia e instalaron, contra la voluntad de la población, el gobierno comunista del llamado **mariscal Josip Broz-Tito**.

Recién ante la irresistible superioridad de los ejércitos soviéticos, unidos ahora a las unidades titoístas, las tropas nacionales anticomunistas

se vieron obligadas a retroceder hasta la provincia eslovena de Carintia, ocupada por las tropas británicas en Austria. A las unidades del ejército de "domobranci" se unieron también decenas de miles de la población civil que alcanzó huir del terror rojo buscando el amparo de las victoriosas fuerzas británicas.

En estas circunstancias, allá en la campiña de Vetrinj en Carintia, donde el ejército anticomunista esloveno de los "domobranci" depuso sus armas ante las tropas británicas, ha sido cometido el crimen que no admite comparación alguna.

Los británicos, en aquel entonces aún fieles aliados de la conspiración mundial comunista, cargaron en los vagones de carga, cerrados, no solamente más de 12.000 heroicos guerreros de los "domobranci" ya desarmados, sino también muchísimos refugiados civiles, devolviéndolos, subrepticamente, a Yugoslavia y entregándolos al entonces ya ejército regular de Tito.

Debido a esas entregas, ejecutadas en los últimos días del mes de mayo y durante los primeros días de junio de 1945 — quiere decir, semanas enteras después de que la guerra ya había terminado — las tropas del ejército regular titoísta masacraron, sin trámite alguno, todos estos miles de sus compatriotas inermes. Solo unos muy pocos lograron escapar de entre los cadáveres en las fosas comunes, para testimoniar ese tremendo **genocidio**.

Sin embargo, todas las lágrimas de los miles de refugiados anticomunistas eslovenos, que han perdido en aquel genocidio sus seres más queridos, no han podido conmover la conciencia mundial. Mientras la prensa del mundo libre dedicaba gruesos títulos a los acontecimientos artificialmente sensacionalistas, ningún testimonio ha podido romper la infraqueable muralla de la conspiración del silencio que los intereses creados erigieron sobre aquellas matanzas.

En estos días, al conmemorar el vigésimo quinto aniversario de aquella tragedia, la nación eslovena y sus refugiados anticomunistas, dispersados por todos los continentes del mundo libre, ya no lloran más sus mártires caídos. Ahora aquella pena imborrable ya está convertida en orgullo por haber sido ellos el tremendo llamado de atención para la humanidad entera, y por haber sentado ellos el glorioso ejemplo para el mundo aún libre.

A pesar de la conspiración del silencio acerca de la tragedia nacional eslovena de los meses de mayo y junio del año 1945, la prensa mundial muy pronto habría de ocuparse, extensivamente, primero de la "cortina de hierro", para pasar de inmediato a "la guerra fría"... Seguían —entre otros— Corea... levantamiento obrero de Berlín oriental... grito de la libertad, silenciado en la sangre derramada bajo los tanques soviéticos en las calles de Budapest... trágica experiencia de Cuba... experimentos guerrilleros latinoamericanos... Vietnam... Checoslovaquia... Biafra... Laos... Camboya... y últimamente guerrilla urbana con sus secuestros... De

todo esto —y de muchos trágicos acontecimientos más— la prensa mundial debe, obligatoriamente, ocuparse dando cuenta de la indignación de la opinión pública mundial.

Por todo esto, la pequeña nación eslovena se enorgullece hoy día de aquella silenciada tragedia de hace un cuarto de siglo, ya que en este despliegue publicitario va incluido, aún involuntariamente, el grandioso homenaje a aquellos sus héroes caídos en la avanzada de la humanidad amante de la libertad. Sabiendo que detrás de todos estos acontecimientos están los mismos lacayos de la perfidia roja que ya en el año 1945 cegaron, impunemente, las preciosas vidas de los mejores de sus hijos, la nación eslovena sabe ahora también que aquellos mártires de la libertad enseñaron a todo el mundo libre el único camino posible a seguir. —¡Frente a los fanáticos siervos psicopáticos de la perversa pseudoideología, la indignación sólo no es suficiente!

Es por eso que los anticomunistas eslovenos, diseminados por todos los continentes del mundo, uniendo su voz al grito desesperado de todas las naciones esclavizadas bajo el yugo rojo, en evocación de su tragedia nacional del año 1945, hoy como en aquel entonces, claman:

¡Libres del mundo, uníos! — Por Dios — Pueblo — Patria

France Grum:

Tisti, ki so padli za domovino, bodo živeli večno

Daleč so dogodki tiste nesrečne pomladi leta 1945, pa vendar tako blizu. Hladni postajamo do vsega; celo tudi do tistih, ki so padli za domovino pred 25 leti.

Čas beži svojo pot. Marsikaj se je spremenilo. Priče smo ogromnega tehnološkega napredka; a vendar je današnji čas v marsičem podoben onemu pred 25 in več leti. Še danes se v svetu nadaljuje boj med krščansko ideologijo in brezrazredno človeško družbo, med svobodo in komunistično tiranijo. Teda dostikrat se zdi, da primanjkuje borcev, ki bi boj nadaljevali.

Tu in tam že slišimo izreke: Nehajte pisariti o domobranstvu in pozabite, kar je bilo! Ali pa: Pustite mrtve v miru!

Ne tako, prijatelji; tako govorjenje je nevedno svobodnjakov. Če tega ne moremo doumeti, potem listajmo po komunističnem časopisju in spoznali bomo, da komunisti ne govorijo tako kot mi. Njim so domobranci še danes v napotje, čeprav so že 25 let zakopani v Kočevskem Rogu in v drugih grapah. Skoro vsak dan najdemo v slovenskem časopisju napade

na nje. Še vedno mečejo nanje pljunke in s starimi, oguljenimi frazami poveličujejo „partizanstvo“ in „narodno osvobodilno borbo“.

Kolikšna ironija! — Poznali smo partizanščino in poznali smo narodu vdane domobrance. Zdi se pa, da smo postali mlačni in utrujeni. Pravih narodovih junakov nočemo poznati več in mirno gledamo, kako poveličujejo tolovaje.

Poznal sem domobranca, ki je težko ranjen pred smrtjo dihnil tole: „Nič mi ni hudo, da bom umrl, kajti boril sem se za pravično stvar in prepričan sem, da bodo moji soborci boj nadaljevali, dokler Slovenija ne bo svobodna...“

Globoke besede preprostega kmečkega mladeniča!

Spet drugega se spomnim, ki je ob smrti zapustil tole oporoko: „Ponosen sem, da sem bil domobranec; in če bi danes mogel ponovno zaživeti, bi stopal po isti poti...“

Še in še bi lahko našteval primere, ki govore o junaštvu, trpljenju in ljubezni do domovine.

Mladina, ki je bila žrtvovana pred 25 leti na oltar domovine, je bila najboljša, kar je dala dolga zgodovina slovenskega naroda. Kdo ve, če bo Slovenija še kdaj imela take sinove in take junake, kot so bili slovenski domobranci.

Nikdar ne bo mogoče zabrisati sledi o poteptani slovenski mladini, ki je za svobodo svojega naroda dala vse, kar je premogla. Nobena žrtev ji ni bila cdveč, nobena naloga pretežka, noben napor prevelik. Bili so junaki v borbi in v smrti kot nam jasno pričajo žive priče iz množičnih grobišč.

Mrtvi domobranci so svoj boj dobojevali.

Toda domovina je še vedno v okovih suženstva; zato je naloga živih, da boj naših vzornikov nadaljujemo; ali vsaj živimo za ideale, ki so bili domobrancem tako pri sre, da so zanje umrli.

Pomnimo, da mrtvih ni mogoče še enkrat pobiti. Tisti, ki so padli za domovino, bodo živeli večno!

Oni pa, ki govore o pozabi ali celo z zaničevanjem o preteklosti, so muhe enodnevnice, ki bodo hitro utonile v pozabo. Naj se le trudijo nekateri, da bi pokopali spomin na mrtve junake; le-ti vstajajo sami! Kri ni voda; njihovo seme kliče in bo nekoč obrodilo obilen sad. Če danes živimo v boljših razmerah in nam sije sonce svobode, se zavejmo, da se moramo za to zahvaliti prav našim padlim junakom.

Težko je zanižati in molčati, ko nekateri, od katerih bi to naimanj pričakovali, kot na romanje hodijo domov in s tem na tihem priznavajo sedanje oblastnike, ki so neposredni krivci pokolja slovenske mladine in povzročitelji sužnosti slovenskega naroda. Istočasno pa se tisti sramujejo izgovoriti besedo domobranec in se izogibajo vsega, kar bi z domobranstvom imelo kakršno koli zvezo.

Res je, da našega boja proti komunizmu ne moremo danes biti na isti način kot pred 25 leti. Toda res je tudi, da ne moremo narediti križa čez preteklost in pljuniti na tisoče, ki so umrli zato, da bi mi živeli v svobodi.

Komunisti se niso spremenili! Ostali so to, kar so bili; toda ker so zvit, so spremenili taktiko in jo vzkladili s sedobnostjo.

Ko danes zasledujemo komunistične „osvobodilne fronte“ po vsem svetu, se spomnimo tistih, ki so omahnilni v naša množična grobišča pred 25 leti! Že tedaj so spoznali pravo obličje komunizma, medtem ko je svobodni svet še vedno upal in računal na kompromis z njimi.

Spomnimo se junaških udarnih bataljonov, kako uspešni so bili! Spomnimo se velikih bitk, ki so jih domobranci vedno uspešno dobojevali! Nikdar niso bili premagani; bili so zvičerno izdani in zločinsko pomorjeni. Bili so pomorjeni zato, ker so verovali v svobodo slovenskega naroda in v slovenska krščanska izročila.

Taki borec ne bodo in ne morejo biti nikdar pozabljeni, naj bo to komu prav ali ne! Zato s ponosom govorimo o njih! Spoznavajmo jih vsak dan znova in skušajmo zajeti iz njihovega idealizma vraj toliko, da bomo mi vztrajali in delali za to, za kar so oni umrli: Bog — Narod — Domovina!

Rev. France Gaber

Dva spomina - dva opomina...

Ob štiridesetletnici škofovskega posvečenja in ob desetletnici smrti
ljubljskega škofa dr. Gregorija Rožmana
1929—1959—1969

Ko smo pred desetimi leti v tihem hladnem jesenskem jutru polagali zemske ostanke prevzvišenega gospoda škofa dr. Gregorija Rožmana v blagoslovljeno zemljo pri Mariji Pomagaj v Lemontu, so naše molitve prosile božjega usmiljenja njegovi duši, ki je odšla pred božji prestol po svoje plačilo.

Deset let je že minulo, vendar se zdi, da je samo nekaj let, odkar ga ni več med nami. Ob obletnici smrti in pogreba se bo dvignilo mnogo molitev k Vsemogočnemu za pokoj in mir njegovi duši. V molitvi se z njim združujemo in ga nehote prosimo, naj ostane med nami in naj nam pomaga nositi naše križe; saj mu je prav teža križa strla življenje.

Ko se v molitvi z njim pogovarjamo, nam prav verjetno vsaj tiho na uho šepetajo, naj ljubimo Jezusa v Najsvetejšem zakramentu in vzemimo Marijo za svojo Mater; in vsa naša bremena se bodo spremenila v plačilo.

Če kdo, je on, ki nam govori iz izkušnje; saj je bilo vse njegovo življenje ena sama nepretrgana žrtev. Ob mašniškem posvečenju mu je oče rekel: „Vesel sem, da si postal duhovnik, a težko mi je, ko boš v najhujših časih.“ Ko je bil posvečen v škofa, je svetniški in dobro poznani prelat Nadrah rekel v svojem govoru: „Škof Jeglič je spoznavalec, novoposvečeni škof Rožman bo pa mučenec!“ Kako se je vse to uresničilo!

Velikokrat sva se pogovarjala; često mi je govoril o ljubezni do presvete Evharišije. Ta zakrament je res vir vse moči! O tej ljubezni ni samo govoril, v tej ljubezni je živel in črpal svojo moč, da pod težo križa ni omagal. Ure in ure je preklečal pred Najsvetejšim.

Ko je bil še v Ljubljani, kolikokrat je ponoči vstajal, šel v kapelo in prebedel ure pred Najsvetejšim. (Nekoč sem mu omenil, da sem ga slišal (imel sem sobo pod njegovim stanovanjem), ko je šel v kapelo in kako dolgo je ostal v njej. Kratko mi je odgovoril: „Edino upanje, moč in rešitev!“ in potem še dodal v svoji ponižnosti: „Bom bolj tiho hodil!“

Težke probleme je reševal v kapeli pred Najsvetejšim. Interveniral je za ljudi; tudi za tiste (in število teh ni majhno), ki so ga poznali le v sili. Tudi za te je najprej interveniral pred tabernakljem in potem šel na merodajna mesta, ali pa pisal prošnje naj posredujejo za nje. Reševal je Jude, kar sicer ni znano, in jih lepo število tudi rešil. Pred tabernakljem se je bojeval kot očak v Stari zavezi in se boril za svoje ljudstvo, za svoj narod — in za vse potrebne, brez ozira na narodnost in vero.

Ko je tistega usodnega jutra dobil „skrivnostno pismo“ (za katerega vsebino mnogi ljudje vedo vsemogoče, le pravega ne), mu je bila prva pot zopet v kapelo pred Najsvetejšo, kjer se je potem odločil za usoden korak v tujino — z edinim namenom, posredovati za svoj narod — v tujino, iz katere se ni več vrnil. Edino takrat sem videl solze v njegovih očeh. Globoko zdihovanje človeka, ki ga nekaj strašnega tare, je bilo precej pogosto; a redko pred ljudmi! Ko je odhajal, je nazadnje šel še v kapelo, potem pa vzdihnil: „Morda gremo za par dni, morda pa za vedno!“ Odšel je za vedno!

Ko se je v Ljubljani vršil proces proti njemu, je za vse krivično sodbe in za najbolj krivično in nečastno obsodbo premolil ure in ure pred tabernakljem; verjetno ogromno tudi za sodnike in za tiste, ki so ga v zaslepljenosti obsodili na dolgo ječo. Verjetno je ponavljal isto molitev, ki jo je s povzdignjenim glasom molil na grobu Jaroslava Kiklja: „Gospod, spremeni Savle v Pavle!“ Enkrat mi je pisal iz Celovca med drugim: „Samo molim pred tabernakljem; vsaj vse drugo nič ne pomaga!“

Ko sem ga obiskoval pri Svetem Lovrencu v Clevelandu in se seveda najprej ustavil pri prijaznem Msgr. Omanu in povprašal po Prezvzišenem, mi je vedno isto odgovarjal: „Prezvzišeni so v sobi, če ne, pa v cerkvi; če pa ne v cerkvi, potem pa kje zunaj rožni venec molijo!“ Tako so potekali njegovi dnevi: velik del pred Najsvetejšim. Čudovit zgled vsem, zlasti še duhovnikom, ki smo res imeli in še imamo v njem skrbnega očeta. Ali nam

ne govori, naj bi tudi mi reševali svoje, v primeri z njegovimi majhne probleme pred Najsvetejšim? Verjetno bi bili tudi sadovi drugačni...

Kolikokrat je v svojih govorih, razgovorih in s pisano besedo poudarjal tudi ljubezen do Marije. Verjetno noben škof na ljubljanskem sedežu ni toliko poudarjal pobožnost do Marije kot ravno škof Rožman. Živel je, delal in trpel — in upajmo tudi umrl po reku: „Po Mariji k Jezusu!“ Tudi v tem je nam vsem čudovit zgled. Posnemajmo ga! Večkrat mi je omenil: „Jezusa in pa Marijo prosim, da ne bi bil nikomur predolgo v breme: bolnika se vsak naveliča. Nekaj dni bi pa rad imel, da še bolj natančno vse pregledam in pa, da še malo več trpim; v vsem pa naj se zgodi božja volja.“ In res: Jezus in Marija sta ga uslišala in sta mu dala le nekaj dni, da se je teža križa dopolnila — in danes že uživa zaslužno plačilo križa.

Ko obhajamo štiridesetletnico njegovega škofovskega posvečenja in desetletnico njegove blažene smrti, se mu zahvalimo za njegov čudoviti zgled, ki naj nam bo vodilo in moč v naših potrebah. Prosimo ga, naj nadaljuje svoje posredovalno delo za rešitev svojega naroda — doma in v tujini; zlasti, da bo narod ostal zvest Jezusu v Najsvetejšem Zakramentu, Mariji in Cerkvi tako, da bomo tudi mi in ves naš narod dosegli ob koncu — križa zmago in plačilo.

Povzdignimo pa tudi naše molitve k Vsemogočnemu s prošnjo, naj ga povzdigne na oltar, da ga bo vesoljna Cerkev javno priznala za svetnika-mučenca! Trpeča Cerkev doma zanj in k njemu moli, sovražniki se ga bojijo, mi v svobodi pa ga vedno in povsod s ponosom priznajmo in po njegovem zledu živimo in se trudimo po svojih močeh, da postane tudi za vesoljnost svetnik!

Življenje so mu strli — kakor tisočim drugim — duha in idealov streti ne morejo! Zakaj dal nam je zgled, kakor poje † Stanko Lenič:

„Svoj narod do smrti ljubite,
za brate svoje križ nosite.
Odpuščajte vsem, ki so vam hudo storili,
pa Marijo častite v sreči in sili.
Evharistični Kralj bodi vam moč in vodilo,
ob njemu se breme bo vaše v sladkost spremenilo.
Vera trdna; ki ta svet premaga,
naj Križa vašega bo končna zmaga!“

Gornji prispevek smo prejeli šele sedaj, čeprav je bil namenjen za deseto obletnico smrti knezoškofa Rožmana. Toda spomin na našega vidca-mučenca Gregorija je med nami vedno tako živo dojet, da je tudi na tem mestu objavljen pravočasno.
— Op. ured.

TITO LOVI RAVNOTEŽJE

Od zloma dobrih odnosov Jugoslavije s Stalinom v letu 1948 Tito pazljivo in dosledno vodi politiko po srednji poti med obema svetovnim političnima blokoma. V teh dobrih dvajsetih letih si je poleg pok. Nehruja v zboru neodvisnih ustvaril lep ugled in postal prava osebnost. Kakšno važnost polaga na negovanje dobrih odnosov v vseh geografskih in ideoloških smereh, je razvidno iz zadnjih dogajanj v jugoslovanski notranji in zunanji politiki.

Pred kratkim je bila v Bruslju med Jugoslavijo in Skupnim evropskim gospodarskim tržiščem sklenjena pogodba o trgovinski izmenjavi, ki jo bodo v Beogradu praznično podpisali. Ta pogodba ni velikega gospodarskega pomena; kaže pa, kako intenzivni so aspekti jugoslovanske politike tako na Vzhodu kot Zapadu. S tem je Jugoslavija Skupno evropsko gospodarsko tržišče priznala za politično tvorbo, s katero je mogoče sklepati pogodbe. Jugoslavija je prva komunistična država, ki je to storila. Vsled sigurnosti in ravnotežja pa so podobne pogodbe bile sklenjene tudi z Vzhodno evropskim tržiščem.

Na izrecno zunanje-političnem področju je razvidno, kako Beograd stremi za srednjo potjo med obema svetovnim blokoma. Že po nekaj urah, ko je bilo objavljeno, da se bo Tito, v Adis Abebi sestal z ameriškim zunanjim ministrom Rogersom, je v Beogradu bilo rečeno, da bo jugoslovanski ministrski predsednik Ribičič še to leto v Moskvi absolviral državni obisk. Vse od časa sovjetske invazije na Češkoslovaško, jugoslovansko-sovjetski odnosi, še posebno kar se tiče ideologije, niso ravno rožnati. Nekoliko pa je zategnjeno stanje tudi med Beogradom in Washingtonom, ker Tito na Bližnjem Vzhodu podpira Arabce. Pogovori v Adis Abebi in Moskvi naj bi te obojestranske slabe odnose premostili, odnosno naj bi to v obeh smereh bilo vsaj poskušano.

To nihanje med obema političnima centroma sveta pa povzroča precejšnje probleme v jugoslovanski notranji politiki; bolje rečeno, v interni politiki komunistične partije.

Zdaj, ko se vrši generalno čiščenje partijskega kadra, naj bi bile odstranjene opozicije Komunistične partije. Po uradnem poročilu naj bi to čiščenje odstranilo vse pasivne in opozicijske elemente v partiji.

Kot po drugih komunističnih državah (zdaj predvsem v Češkoslovaški), se tudi v Jugoslaviji to čiščenje vrši z zamenjavo članskih izkaznic partijcev, ker pri tem nezaželjeni člani enostavno ne dobe nove izkaznice. V Beogradu to čiščenje smatrajo kot največje od strmoglavljenja podpredsednika Rankovića poleti 1966. leta. Partijski organ „Borba“ je zahteval, naj bodo izključeni vsi člani, „ki partijske izkaznice uporabljajo

za zaščitno steno, za katero kujejo sovražne načrte proti samoupravljanju.“ Pri tem so torej predvsem mišljeni dogmatiki in Stalini. Tukaj pa Tito spet lovi ravnotežje in je zato tudi rečeno, da bodo tako postopali tudi s takoimenovanimi „anarho-liberalci“.

Da bo tudi do tega čiščenja prišlo, je bilo razvidno že v decembru 1969, ko je Tito na prezidijski seji zahteval take ukrepe. Tudi hrvaški šef partije Tripalo je takrat in zdaj spet govoril o nevarnosti novega poroda stalinizma in celó klasične kontrarevolucije.

Partija se torej močno trudi, da si okrepi nekoliko omajano pozicijo; pri tem pa jo najbolj skrbi aktivnost konservativcev. Titov politični ples z zanko pa ne dopušča krotiti samo enega nasprotnika v partiji ali pa navezati posebno prijateljske stike samo z enim od obeh blokov. Zato bodo verjetno v partiji našli tudi nekaj navdušenih reformistov, ki pa bodo zaradi reda tudi izključeni iz partije.

Lojze Zajec

DOMOVINA JE SAMO ENA!

Razmišljanja ob 25-letnici Vetrinja

Današnji komunistični režim v Sloveniji nam preprečuje, da bi spomin na žrtve v domovini pred 25 leti obhajali na mestu samem: tam, kjer je bil zagrešen največji zločin, množični pokolj 15 tisočev slovenskih domobrancev.

V Kočevskem Rogu ležijo — brez znamenja; še danes... Brez križev so njihovi grobovi; pozabljeni in zapuščeni, ker so ljubili vero in domovino.

Trdili so in še pravijo:

„Žrtve morajo biti!“

Naše žrtve — za tujo zmago?!

*

Nesmisel in smisel je naslov knjige, ki jo je napisal Ljubo Sirc. V knjigi opisuje svoje doživljanje v komunističnih ječah. Na strani 11 je zapisal: „Jaz sam se domobranec nikdar ne bi mogel pridružiti.“

Ta stavek je vreden pisatelja za železno zaveso; saj osporava neko načelo z dokazom, ki ni logičen in nato nujno zavzema zmotno stališče. Natisnjena je bila v Londonu leta 1968 in so jo največ pokupili novonaseljenci v Ameriki, Kanadi, Angliji in Argentini. Med te pa se je pomešal avtor sam.

Sirc namreč takoj nato pravi:

„Toda izdajalec je lahko deset ali sto, ne more pa jih biti deset tisoč!“

Res je visoko število pomorjenih — 15 tisoč — najboljši dokaz, kakor pripominja tudi pisec, da je marsikaj narobe na drugi strani.

Nobene razlike ni bilo med višjimi in nižjimi — v skladu s točko 4 b Tito-šubašičeve pogodbe z dne 16. junija 1944.

Kako zlcčinska je bila ta pogodba, pa bo zapisano v zgodovini!

*

Pomorjeni niso bili „ljubitelji preprirov“ ali intelektualci, pač pa preprosti kmečki fantje, ki jim je komunistični sadizem trgjal srca iz prsi in jih napol žive zmetal v kraške jame in kočevska brezna. Brez usmiljenja je pobijal človek človeka, brat brata!

Namesto blagoslova grobov, so z minami zrušili stene v globino, da so zakrile gola mučeniških trupla ter dala okolici videz usedle ruševine.

*

Nemška vojska je štela najmanj pet milijonov vojakov. Od teh je bilo slednjič na smrt obsojenih le nekaj posameznikov; kak ducat najvišjih častnikov pa le na daljšo ječo.

Primerjajmo zdaj nemško vojsko petih milijonov s 15 tisoč domobranci! — In primerjajmo število pomorjenih na eni in drugi strani!

Istočasno pa je bilo na Slovenskem poleg domobrancev pobitih tudi več tisoč civilistov, ki so le idejno nasprotovali komunizmu!

*

Razen v komunistični knjigi ni nikjer opisan sodni postopek proti generalu Rupniku in škofu dr. Gregoriju Rožmanu; kljub temu, da se je vršil v tistem hrupnem, pijanem času; — ker obletnice te smrti navezujemo na obletnice množičnih pokoljev.

Sodni postopek proti generalu Rupniku je bil skrbno pripravljen z namenom, da bi ga prikazali domači in tuji javnosti v najslabši luči; kot narodnega izdajalca, zločince, kvislinga in sovražnika komunizma.

Obtoženca so z intrigami, zaničevanjem, neresničnimi dokazi, obljubami in podobno pripravili do duševnega obupa. Ni zadostovalo, da je priznal, da je bil protikomunist in protirevolucionar; želeli so še več. Nahuj-skana drhal je zahtevala dvojno kazen: z obešenjem in ustrelitvijo. Obsojen je šel na smrt, ne vedoč, kje, kdaj in kako ga bo dosegla...

Podoben je bil postopek proti škofu Rožmanu; le s to razliko, da je bil obsojen v odsotnosti na 18 let ječe.

Veliko pa jih je v tistih usodnih dneh v strašnem pričakovanju čakalo sodbe za zamreženimi okni; in mnogi so dali življenja za graditev „nove, komunistične Jugoslavije“.

*

Domobranci, sinovi krščanskih družin, brez napuha in želja za visokimi mesti, so bili idealisti; zato so spoznali zlo, ki je prihajalo z namenom, da uniči tisočletno tradicijo brez sledu, kot da sploh ni obstajala.

Z obema rokama so se oklenili domovine in ji dali vso moč: duhovno in telesno; brez strahu, čeprav so gledali smrti v obraz. Uprli so se v sili, da branijo narod pred nasiljem. Njihov upor je bil upor proti nasilju!

Ponesni smo na zgodovino, ki čudovito lepo piše o Slovencih, ko so se ramo ob rami branili pred turškimi napadi v svojih taborih okrog gradov in cerkva. Med njimi ni bilo izdajalcev, ki bi umorili lastne brate in domovino prodajali sovražnemu Turku.

Ne!

Domovina je samo ena!

In danes — po petindvajsetih letih?

*

Koliko ljudi je sodelovalo z OF, ki je pod smrtno kaznijo zahtevala njihovo pomoč, da bi Slovenija postala komunistični satelit? Več tisoč zavednih Slovencev in Slovenk je izgubilo življenje in njihovi grobovi so ostali neznani. Umorjeni so bili samo zato, ker niso bili zanesljivi v svojem podložništvu OF. Vsi ti grobovi so komunizmu v Sloveniji v neizbrisno sramoto.

*

Demokratični Slovenci se sklicujejo na majniško deklaracijo, s katero so se hoteli rešiti šeststoletnega nemškega jarma in so 1918 postali svoboden narod. Iz suženjstva so izšli; zato je nesmiselno siliti zopet v suženjstvo in privoliti v novo tlačanstvo!

Čeprav so slovanski narod, vodijo različno politiko — v svoje lastne koristi! Sovjeti niso Slovenci!

*

Res se je nekoliko izboljšalo gospodarsko upravljanje države. Marksova doktrina pa je obstala na vrhu. Jugoslavija je komunistična država z enostrankarskim sistemom. Tudi Cerkvi ne dovoli prave svobode. Zato je ta Cerkev še vedno — molčeča Cerkev.

Sredinska, politična nevtralnost, na katero se današnja Jugoslavija naslanja kljub imenu „socialistične države“, ni na mestu; zlasti ne v tem stoletju, ko na svetu tekmujejo sile v boju za dobrobit in škodo človeštva.

Ti „nevturalisti“ pa se naslanjajo na levi totalitarizem. Za slučaj prepada; ker bi si radi pridržali oblast.

Mnogi drugi naivni ljudje, celo visoki kler, pa si želijo kompromisa in dialoga, ki naj bi prinesel pomirjenje... Kako, za božjo voljo!?

Komunizem je zmeta; in je veri nasproten kot ogenj vodi!

*

Knjiga pisatelja Mauserja „Ljudje pod bičem“ je zgrešila svoj cilj, ker ne popisuje stvarnih dejstev, kot so se dogajala med revolucijo v Sloveniji, temveč le analizira lokalne in osebne momente.

Ljudje pod bičem so bili pobiti domobranci in ostali smrtniki in zaporniki, ki jih ni ščitil noben zakon v smislu človeških pravic! Bili so raja, smeti, izpljunek!

Ljudje z bičem, partizanski frontaši v uniformah OZNE, pa so samovoljno odločali o človeških življenjih, ne da bi komurkoli polagali obračun o tem!

*

Demokratski Slovenci pa so s svojimi domobranci, generalom Rupnikom in škofom Rožmanom vedeli, da komunizem uničuje slovenski svet. Zato so si izbrali geslo:

Bog — Narod — Domovina!

Spominjam se svojih petih bratov, ki leže v Rogu: Jože, Janez, Tone, Nace in Stane. Spominjam se svojega pokojnega očeta, ki je poleg sinov izgubil tudi vse premoženje in trpel v novomeških zaporih...

Počastimo vse žrtve komunizma na slovenski zemlji in izven nje!

Hvala vam, domobranci!

Prižgali bomo luč na Orlovem vrhu, da njeni žarki razsvetlijo tudi domovino!

Umrli ste, toda vaš duh živi!

In po njem bomo zmagali!

Pripravljalni odbor Slovenskega zavetišča dr. Gregorija Rožmana v Argentini sklicuje po členih 30—42 pravil prvi redni občni zbor Slovenskega zavetišča, ki se bo vršil dne 31. maja dopoldne v prostorih Zavetišča v ulici Martin Fierro 4262, Barrio Peluffo, San Justo.

Dnevni red bo objavljen v vseh slovenskih časopisih in na glavni deski v Slovenski hiši, Ramón Falcón 4158, Cap. Federal.

Pripravljalni odbor

KDO BO PREVZEL VAJETI

Položaj v današnji Jugoslaviji je tako zamotan, da je nemogoče spoznati, kaj šele napovedati, kam bo vse to pripeljalo. Gospodarska politika je popolnoma zavožena, brezposelnost raste iz dneva v dan, ljudje odhajajo v tujino s trebuhom za kruhom, doma pa „socialistično“ zgradbo razjedajo notranji spori.

Da je položaj tak, ni nobena tajnost; kajti tudi komunistične laži ne morejo zakriti težav, v katere je Titoslavija zabredla. Socialistična struktura, ki sloni na krvi stotisočev, se je začela rušiti. Kdaj in kako se bo podrla, ne vemo — v nekaj letih sigurno; če ne prej, bo ob koncu Titovcarstva prišlo do novih zapletljajev. Kdo se bo pojavil na pozornici ter prevzel zapuščino in državne vajeti, ne moremo reči, čeprav je jasno, koga je samozvani maršal izbral za naslednika.

Številne notranje sile predstavljajo razne tokove, ki bodo preplavili in tudi določili, kdo bo imel vajeti v rokah. Morda bo prehod enostaven, morda celo krvav; toda kakršenkoli že bo, nedolžno ljudstvo bo zopet trpelo in bo ponovno žrtvovano.

Vse kaže, da ne gre več za to, ali se bo komunistični gospodarski red spremenil, oziroma, kakšna vrsta komunizma bo prevladal v tej krizi, pač pa se ves razvoj vrti okoli nacionalitetnega vprašanja. To dejstvo še posebno potrjuje zadnji razvoj na Hrvaškem. Oglejmo si torej vsaj malo bližje ta razvoj, ki zna postati odločilen faktor v razkroju.

V prvi vrsti je treba razumeti, da je na vsake tri Hrvate doma, eden v emigraciji. Ti emigracijski Hrvatje so aktivni in na vse načine skušajo vplivati na dogodke doma, kjer najdejo mnogo somišljenikov. Policija in partija skušata vpliv emigracije zmanjševati s tem, da jo diskreditirata in prikazujeta kot navadne morilce.

Najmočnejša struja na Hrvaškem je struja „nacionalnih komunistov“. Med najvidnejšimi predstavniki te struje je zagrebški profesor politične ekonomije dr. Djordan. Nacionalni komunisti zastopajo stališče, da je prva in najvažnejša naloga KPH, skrbeti za hrvaške narodne interese. Vse drugo — tudi spori med ostalimi razredi, ki sestavljajo socialistično Jugoslavijo — se mora umakniti in dati prednost narodnim interesom. Značilno je, da v to skupino spada tudi znani levičarski literat Miroslav Krleža, ki je kljub svojemu stališču in kljub izgubi zaupanja pri CK KPJ še vedno osebni prijatelj Tita.

Nacionalni komunisti zahtevajo decentralizacijo državne uprave predvsem na področju investicij in pri vojaški politiki. Grede še dalje: mnenja so, da je Beograd neprimerno središče države, ker je tudi glavno mesto Srbske republike, in predlagajo, naj Sarajevo postane glavno mesto federalne države.

Tej skupini sicer ni uspelo, da bi dosegli važna, vodilna mesta v centralnem komitetu; toda velik del vodstva hrvaške partije je pod direktnim vplivom teh idej.

Za to idejo se navdušuje tudi **Mika Tripalo**, nekdanji šef SKOJ-a. V veliko oporo in pomoč Tripalu je partijska sekretarka **dr. Dabčević-Kučar**. Tripalo ima precejšnjo moč v hrvaški partiji, toda to moč mora deliti z **Vladimirjem Bakarićem**. Bakarić ne sedi najbolj trdno, vendar je še vedno mnenja, da more le združena Jugoslavija rešiti probleme vseh narodov, ki sestavljajo državno tvorbo.

Ako hočemo prikazati vse razpoke, potem je treba omeniti, da je v hrvaški partiji še vedno dokaj močna skupina komunistov, ki vztraja na jugoslovanskem stališču. Med te spada tudi **dr. Miloš Žanko**, bivši podpredsednik zvezne skupščine. Toda njegov vpliv je vedno manjši; še več, vpliv nacionalnih komunistov je tolik, da je na zadnjem kongresu KPH Žanko bil priiujen, ča ostopi od vseh svojih funkcij. Nič mu ni pomagalo, da ima oporo v CK KPJ.

Igra za oblast in Titovo nasledstvo se je torej pričela; toda ne ena ne druga stran nimata močnih pozicij. Tito sam spreminja svojo taktiko iz dneva v dan; toda tako, da za sedaj še vse struje drži v šahu. Tito sam je prepričan, da bo jugoslovanski socialistični patriotizem prevladal nad ostalimi strujami, vendar niha, ker ima slabe izkušnje. Rankovićevo početje ga je nagnilo k nihanju in negotovosti. Zato ni čudno, če Tito pogosto kaže simpatije do Tripala, dočim ta ne more več prikriti svojih neodvisnih idej.

Liberalne ideje so torej močne; toda najmočnejše na severu med razvitimi narodi — pri Hrvatih in Slovencih. Radikalni komunisti v tem razvoju vedno bolj obračajo oči proti Vzhodu, kajti bližji jim je sovjetski element, kot pa Zapadne ideje.

Kočno moramo priti tudi do vprašanja: kaj pa Slovenci in KPS? Tudi tu veje liberalni duh; vendar se zdi, da ima Kardelj v Sloveniji še oblast nad partijo. Zato kljub poizkusom ni prišlo do tolikšnega razvoja kot na Hrvaškem. Kardelj ideološko stoji še nekoliko bolj na levo kot Tito sam. On je morda edini od vidnejših komunistov, katerim Tito še popolnoma zaupa. Kardelj je sicer energičen in zna krotiti svoje tovariše v Sloveniji, ni pa osebnost, ki bi lahko prevzela vajeti v svoje lastne roke. Toda v sedanjih borbi je Kardelj Titu ne le koristen, pač pa tudi potreben. Njega se je poslužil, da je Tripalu preprečil vstop na odgovorno mesto v vodstvu partije.

Zanimivo pri vsem tem razvoju je, da se tako hrvaški kot slovenski kler, ki uživa široko oporo v narodu, drži popolnoma ob strani. Cerkev je nevtralizirana, odkar so se izboljšali odnosi med njo in državo. Partiji to zelo koristi; zato ni čuda, če je komunistična oblast sama priporočila **dr. Franiča** za zagrebškega škofa; ni tudi slučaj, da bo Tito obiskal papeža.

Izgleda, da Tito ni bil kos kolobocijam na Hrvaškem, in je raje pustil, da je njegov zaupnik **Miloš Žanko** zletel, kot pa da bi se spustil v spor s KPH. Morda je imel v mislih še eno silo, ki teži po oblasti v Jugoslaviji. Ta sila, ki zna biti tudi odločilna, pa je Jugoslovanska „ljudska“ vojska.

Vojska, ki je centralistično organizirana in usmerjena, je sedaj že posegla v ta boj za oblast in napovedala odprto borbo proti vsem nacionalnim strujam. Zagrozila je, da bo vzela pod svojo oblast vse teritorialne obrambne oddelke in kontrolo nad civilnimi upravami po pretvezo, da tako doseže in uvede enotno ljudsko obrambo po vsej državi.

Nobenega dvoma ni, da imajo Sovjeti velik vpliv na generale jugoslovanske ljudske armade. Dejstvo je tudi, da so mnogi od teh bili izvežbani v Sovjetski Zvezi in da danes opravljajo z modernim sovjetskim orožjem. Mentaliteta generalštaba je torej na sovjetski strani; toda nihče ne pomisli, če in v kolikor bo generalštab deležen sovjetske podpore v svojih centralističnih težnjah. V sedanjih narodnostnih sporih Sovjetom ni uspelo — vsaj do sedaj še ne — pridobiti na svojo stran ne ene, ne druge skupine. Kremelj trenutno igra na unitaristične karte in se je nacionalističnim adutom že odpovedal. Naj bo kakor koli že, končni cilj je isti: razbitje Jugoslavije.

Kardelj je postal Titov zapah pred vplivom njegove lastne armade. Za Kardeljevo 60-letnico mu je Tito pripravil nenavadno slavje povezano z vsemi prezidialnimi častmi. S tem ga je tudi predstavil ljudstvu kot človeka, ki ga je izbral, da prevzame vajeti državne uprave.

F. Kozina

BEG IZ KOČEVSKEGA ROGA

(Nadaljevanje)

Rešitev...

Nekako ob tretji uri zjutraj je bil že zadnji čas, da nekaj naredimo. Rekel sem Karlu naj gre in poizkusi še enkrat po žrdi. Nič dalje ni prišel kot prvič. Splezal sem za njim in ga z glavo potiskal do vrha. Pripelzal je do vrha kot bi se zgodil čudež... kot priča svobode je stal na vrhu te žrdi... naslonil se na rob jame... kamenje se je vsulo za njim... Sam pa je srečno prišel ven... Prvi rešen iz objema smrti... Prva priča o pokolju slovenskih domobrancev.

Sam sem hotel napraviti isto, pa nisem zaupal moji moči zato sem se zopet spustil po žrdi v jamo, da se odpočijem. Poskusil je J. J., močan mlad fant, ni izgledal da je ranjen, vendar ni mogel splezati po žrdi višje od njega velikosti. Naslednji je poskusil majhen fant. Zagnal se je po žrdi, vrgel je v to plezanje po žrdi vse svoje moči z željo, da bi zopet živel. Gledali smo v njega v prepričanju, da bo prišel do vrha... prav malo pred vrhom je omagal. V srce se mi je zasmilil. Splezal sem po žrdi in ga z glavo potisnil na vrh... in bil je rešen... Druga priča našega pokolja.

Na misel mi je prišlo, da se tudi sam spravim ven iz te strašne jame. V tem trenutku se je vsulo kamenje, da me je skoro odtrgalo od te bukove žrdi simbola naše rešitve. Pod mano sem začul stok in kmalu je vse utihnilo. Plaz kamenja je pokončal spodaj stoječe siromake, kateri so čakali rešitve. Njih rešitev je prišla le v kamenitem plazu. Še enkrat sem se spustil doli po tej žrdi, da si nabereh novih moči. Karel in Matevž sta me še čakala na vrhu z dolgo palico, da mi jo pomolita v pomoč, ko bom priplezal na vrh bukove žrdi. S poslednjimi močmi sem se zopet pognal po žrdi navzgor. S poslednjimi in zadnjimi močmi sem se pognal proti palici katero sta mi prijatelja nudila v rešitev... zagrabil sem jo... zgubil sem zavest... ne vem kako dolgo sem visel med življenjem in smrtjo na pre-visu jame. Tovariša sta me po dolgi muji le potegnili ven in me klicala, da naj se zbudim. Ko sem prišel k sebi, smo vsi trije hodili okrog jame in iskali žito ali karkoli, da bi še koga rešili iz jame. Nič nismo našli... Mahnili smo v goščavo; samo kakih tristo metrov od jame nam je dopuščala moč. Vrgli smo se na tla in zaspali. Ko smo se zbudili je bilo sonce že visoko. Noge smo si ovili v srajce katere smo si sposodili od mrtvih tovarišev v jami. Tako smo se podali na pot. Vendar kam? Nobenemu izmed nas niso bili znani kočevski gozdovi, zato smo jo mahnili kar proti zapadu. Zapuščene in požgane kočevske vasi smo puščali za seboj. Iz previdnosti nismo šli v rokeno od teh vasi; le kadar je bila žeja prehuda, smo šli v najbolj oddaljeno pogorišče. Stara poseda, katero so kočevarji zavrgli nam je prišla prav, da smo z njo dobili vodo iz zapuščenih vodnjakov ter si tako gasili žejo. Med potjo smo se hranili z gozdnimi sadeži.

Približno ob drugi uri popoldan smo prišli v Stari log k cesti, katere vodi v Novo mesto. Na njivi smo opazili moža kateri je okopaval. Previdno sem se mu približal, da me je opazil šele, ko sem bil tik pri njemu. Karl in Matevž pa sta počakala skrita v osatu in opazovala. Mož sem prosil, če bi mi dal vode in kaj za jesti. Nič me ni spraševal, samo gledal me je. Hotel sem se mu lagati, pa me ni hotel nič poslušati. Rekel je da bo šel domov in mi prinesel vode, krompirja in vžigalice. Mož je šel domov in prinesel, kar je obljubil in se takoj zopet vrnil domov. Seveda tudi njemu nismo zaupali, zato smo jo hitro odkurili naprej. Previdno smo prekoračili cesto in se vzpenjali v hrib. Hodili smo po gozdu kakih pet ur ali več in na žalost opazili, da smo se znašli zopet na istem kraju ob cesti. Bili smo že pošteno izmučeni, vendar smo se povlekli stran od ceste v neko dolinico, kjer smo napravili ogenj in si spekli krompir. Hitro smo zaspali in ko smo se zjutraj zbudili smo bili vsi trdi; vse nas je bolelo, posebno hudi so bili krči v nogah. Kakor je bilo vse skupaj žalostno smo se drug drugemu posmehovali, najbrže zato, ker smo bili veseli, da še živimo. Matevž je dejal: „Ali mar ni lečno živeti!“

S težavo smo se zopet spravili po koncu in nadaljevali pot. Po nekaj trah hoje nas je zopet utrudilo. Za skalami smo si poizkali primeren prostor zakuriti ogenj, nalovili polže in jih pekli kar v „hišah“. Dobri so bili samo premalo jih je bilo. Vročina je postajala neznosna, žeja nas je morila.

Ni bilo časa za obotavljanje, ker so nam pohajale moči. Rane so postajale vedno bolj razbolele in boleče. Muhe so nas v rojih morile, branili smo se jih z vejami ali pa se drsali ob grmovje kot živina na paši. Prišli smo v vas blizu Strug; tam so nam dali pri neki hiši jesti in vode. Gospodar nam je ponudil, da lahko prespimo na skednju pa smo iz previdnosti raje odšli v gozd in tam prenočili. Noč je bila hladna, jutro pa prav mrzlo. Zakurili smo ogenj, da smo se malo ogreli nato pa hodili prav počasi po poti, katera pelje iz Strug na Malo goro. Na vrh gore smo prišli nekako ob desetih dopoldne in od tam opazovali prelepo Ribniško dolino. Po kratkem počitku smo se pričeli spuščati v dolino. Pazili smo, da nismo naleteli na ljudi, kateri so v gozdu sekali drva in prav radi tega smo delali velike ovinke in pri tem izgubljali precej časa. Prišla je noč in zopet smo morali prenočiti v gozdu.

Čez dan so nam bile muhe v strašno nadlego, kar rojile so po nas in to zaradi naših razgnojenih ran in duha po mrličih. Le ponoči smo imeli mir pred njimi. Na pobočju Male gore smo čakali da se je zmračilo, da smo tako varneje prekorali železniško progo in glavno cesto. Pri Tenteri smo si izbrali kot najvarnejši prostor za prekoračenje proge. Slutili smo, da morajo imeti komunisti dobro zastražene vse prometne žile. Tudi glavno cesto smo prekorali brez nezgode.

Naša pot do doma se nam je zdela že kot večnost, v upanju, da bomo našli tam varno zavetje vsaj za toliko časa, da se bi zopet malo odpočili in svedela tudi najedli. Glad, žeja in bolečina ran so nas že pritiskale ob tla. Posledica teh treh je na nas tako močno uplivala, da smo blodili že brez vsake prave smeri.

Strah pred ljudmi nas je primoral, da smo se izogibali hiš in vasi, da nas ne bi kdo spoznal in naznanil. Sumljivi smo bili dovolj, da bi en sam pogled na nas zadostoval in bi takoj vedeli, da smo ušli iz morišč. Čim bolj sem se bližal domu tembolj sem bil v skrbeh, kako je doma. Morda so jih pobili komunisti? Zaprli? Ali pa jih pregnali s posestva in naselili druge ljudi, katerim sedaj lahko padem v pest? Ob takem premišljevanju sem se znašel s sotrpini na našem vrtu. Pri skednju smo obstali in prisluškovali, če bi nas slučajno kdo zapazil. Bilo je tiho. Moja prijateljca sem pustil v skednju na slami, sam pa sem šel prav potihem proti hiši. Po kratkem premisleku sem narahlo potrkal na vrata. Nisem dolgo čakal, ko sem začul glas moje sestre, ki je vprašala: „Kdo je?“ „France“ sem ji odgovoril. „Odpri!“ Počasi je odprla vrata in zagledal sem brhko postavo sestre. Ko me je bolj natančno pogledala, se je v strahu pričela odmikati v mislih, da vidi le privid. Ni si mogla predstavljati, da bi mogel biti to France njen brat in živ. Zgledal sem kot mrlič. Pošteno jo je prestrašil duh po mrličih, kateri je puhnil v njo in napolnil vežo. Šele, ko sem se pre-maknil, je spoznala, da sem v resnici živ in hitro me je potegnila v hišo. Drugi dan mi je zaupala, da je prejšnji večer resnično mislila, da sem bil samo privid, ki je prišel nazaj iz groba, ker sem tako nepremično stal; ves raztrgan in krvav v mesečini in še ob tako pozni uri.

Sestra je poklicala mamo, ki je spala v kamri. Takrat sem imel

priliko še posebno občutiti, kaj je materina ljubezen. Ni me spraševala od kod sem prišel in kam grem, ampak me je objela in mi stisnila razboljeno glavo k sebi na prsa. Čutil sem kako je njeno srce trepetalo nad razblašanim sinom. Materine solze, katere so padale na moj tilnik so mi povedale več kot pa vse besede. Koliko časa je trajal ta objem ne morem povedati. Pasji lajež nas je vse zdramil iz tega položaja. Povedal sem, da imam s sabo še dva sotrpina, katera sem radi previdnosti pustil v skednju. Sestri sem naročil, kako naj ju pokliče, da bosta vedela, da je varno in, da naj ju privede v hišo. Postregle so nam z mlekom in kruhom.

Drugi dan so naše uboge ženske šele videle koga imajo na skrbi. Vsi trije smo bili tako siromaki, da so kar vzdihovale iz občutja. Rane s katerimi so bila pokrita naša telesa so se pričele gnojiti in so bile vse okužene. Zarjavela žica, ki se je zajedala na zapetjih, je pustila globoke, zevajoče zareze, katere se še danes poznajo in me vsakikrat spominjajo na trpljenje in mučeniško smrt Slovenskih Domobrancev, kateri so tako junaško in mučeniško darovali svoja življenja za svoje prepričanje in za svoj narod. Z molitvijo na ustih so korakali v smrt in prosili Boga odpuščanja njih krvnikom.

V nekaj dneh ob dobri hrani in počitku sta se moja prijatelja toliko opomogla, da sta pričela misliti kako bi varno prišla do svojih domačih in se tam poskušala skrivati, dokler ne pride priložnost za beg čez mejo. S tiho željo po skorajšnjem svidenju s svojinki sta se poslovila in odšla na negotovo pot. Pozneje sem zvedel, da so Karla zopet ujeli in ubili. Ljudje so pravili, da ga je njegov oče silil, da naj se gre javiti. Ker sam ni hotel, ga je oče na skrivaj naznanil milicarjem v veri, da mu bo tako olajšana kazen, v resnici ga je pa poslal v smrt. Kako so ga ubili ne vem točno. Govorili so, da so ga križali. Za preostalim prijateljem sem pa izgubil vsako sled. Njegovi stariši bi lahko povedali kaj se je zgodilo z njim. Sam nisem imel priložnosti, da bi prišel z njim v stik.

Ostal sem sam. Žalosten in obupan. V položaju, v katerem sem bil, so se mi začeli rahljati živci in zdravje. Cel mesec sem ležal v skrivališču, ne da bi videl beli dan. Za bolezen pa ni bilo ne zdravil in ne zdravnika. Le mati in sestra sta mi lajšali trpljenje, kakor sta vedeli in znali. Ko je bilo najhujše, sta mi že izbrali prostor na domačem vrtu, kjer sem želel, da bi me pokopale. Nisem hotel leči k zadnjem počitku s prekopanimi komunisti na pokopališču v mislih, da tako še po smrti ne bom imel miru pred njimi. Ni mi bilo določeno, da bi umrl. Obrnilo se je na bolje in to ravno na dan, ko smo dobili sporočilo, da so spustili domov mladoletne, amnestirane Domobrance. Od samega veselja, da je moj brat še živ sem pozabil na bolezen in smrt. Pljuča iz katerih sem izkašljal cele kose s krvjo so se začela celiti. Veliko sem premolil v tej moji bolezni, menda vse do takrat ne toliko. Spoznal sem, da je resnica v našem pregovoru: „Ob smrti ti je Bog najbližje“. Tudi komunisti, kateri tajijo Boga v življenju in kateri so pobili toliko tisočev nedolžnih ljudi, hoteč s tem uničiti Boga, bodo spoznali ob smrti, da bi bilo dobro, če bi bila nekje tudi nebesa za njih.

Trdno sem prepričan, da je imel Bog gotove namene, ko mi je vrnil zdravje in mi omogočil pobeg iz mrtvaške jame. Ohranil me je pri življenju zato: da razodenem komunistične zlečine tistim, kateri še verjamejo v komunizem in pa, da povem svetu: kako junaško in mučeniško so umirali naši demobranci.

Moja sestra je izvodela po naključju, da se je še neki drugi fant rešil iz kočevskih jam na sličen način kot jaz, in da se sedaj skriva doma. Sestra jim je zaupala, da sem tudi jaz ušel iz Kočevskega Roga. Začela sva si izmenjavati pisma po zaupljivih ljudeh, kateri so se za to žrtvovali kljub nevarnosti. Bog jim poplačaj za to.

V jeseni so širili novico, da bodo prestavili jugoslovansko mejo pri Trstu in, da se bodo Titove čete umaknile iz Slovenskega Primorja. V tej zmenjavi sva mislila, da bi našla varno priložnost za beg čez mejo. Dobri ljudje so v ta namen iskali zvezo z ljudmi, kateri so poznali mejo in obmejne razmere. Končno je bil pobeg organiziran in kraj sestanka določen. Rešitve željna sva se odpravila na pot, vendar na žalost najine zveze ni bilo na dogovorjenem mestu. Kaj napraviti? S fantom, s katerim sem se prvič seznanil pred nameravanim pobegom, sva se dogovorila, da se bova skupaj skrivala in tako drug drugemu pomagala pred obupom, kateri se naju je začel pollaščati ob tem predolgotranjem naporu in skrivanju. Kratkočasila sva se kot sva vedela in znala: s pogovarjanjem, pisanjem, molitvijo, včasih pa tudi kako neumnostjo, katerih ena naju bi skoro stala življenje. Spominjam se večera pred takozvanimi prvimi svobodnimi volitvami. Vse hiše v vasi so bile okrašene z rdečimi gesli in slavoloki. Zgledalo je kot, da bo drugi dan gasilska veselica. Nama je šlo to slavje „svobodnih volitev“, ki so bile vse drugo kot svobodne, na živce. En sam kandidat mora zmagati stoddstotno. Potrgala sva vse napise in podrla slavoloke in čakala, da bi jih kdo prišel nazaj postavljat, da bi ga prebutala. Začelo je snežiti in sva šla zopet nazaj v skrivališče. V kakšno nevarnost sva se s tem dejanjem postavila si šele sedaj lahko predstavljam. Drugi dan, 11. nov., so šli ljudje na volišče. Večina njih je šla volit, ker so morali, bili so pa tudi taki posebno spreobrnjena in pokvarjena mladina, kateri so peli slavo komunizmu. Potrebno se še spominjam nekega fanta, kateri je najbolj glasno kričal: „Živo a komunistična partija. Dol s črnimi!“ Sedaj je ta fant v USA, družinski oče in mogoče že tudi ameriški državljani.

Zopet drugič naju je radovednost in dolgčas prignala, da sva šla opazovat neko mladinsko žaloigro. V prizoru, ko bi moral biti glavni junak ustreljen, je nekdo pomolil puško skozi okno in ustrelil proti nam. Bila je velika zmešnjava s streljanjem. Igre je bilo seveda hitro konec. S prijateljem sva tudi komaj odnesla pete nazaj v skrivališče, pa še po poti sva imela težave, vendar sva jo tudi to pot srečno odnesla. Tretjič sem srečal onega mojih sorodnikov in to ravno na mostu. K sreči, da je bilo že mračno, da me ni spoznal. Kljub temu je raznesel po vasi, da je videl skrivače. Tako sva se s prijateljem bolj držala najinega skrivališča.

Poizkus bega čez mejo na Miklavževo

Dne 6. decembra sva hotela sama poizkusiti srečo s prekoračenjem meje v Italijo, ker nisva mogla dobiti nobenega zanesljivega vodnika. Bil je že zadnji čez, da pobegneva preko meje predno zapade sneg. Zmotila sva se, ker je bilo med tem časom na Notranjskem že čez en meter snega. Vsa vesela, da končno le zapuščava kraj trpljenja sva se kar brez strahu podala kar po sredi vasi v zgodnji jutranji uri ravno, ko so začeli prižigati luči po hišah. Na Notranjskem pa sva doživela razočaranje. Meter snega in še je snežilo. Vrnila sva se nazaj, v visokem snegu, da sva ga komaj gazila. Kako težka in obupna je bila ta pot nazaj se ne da popisati. Zaloga hrane in tudi najine moči so posle, in tako sva obticala v snegu brez vsega ter v strahu pričakovala, da nas lahko vsak trenutek izsledijo. Bil je še dan ko sva se skoro po štirih privlekla v bližino domače vasi. Preveč sva bila izmučena, da bi čakala noči v snegu, zato sva se skrivno pritihotapila do neke samotne hiše. V hišo se nisva upala pač v svinjak. V svinjski kuhinji je bilo še malo žerjavice. Priložila sva nekaj polen in se tako malo ogrela in posušila. Dim iz dimnika naju je izdal, da sta prišla mati in hčerka ter nas pričele izpraševati. Kar z veseljem so naju poslušale, ko sva jim pravila, da smo zopet pričeli borbo proti komunistom. Ker sva bila oborožena so nama verjele. Čeprav so naju spoznale naju niso prijavile. Pozno ponoči sva prišla zopet nazaj v najino staro skrivališče.

Mesec pozneje sva se zopet toliko opogumila, da sva zopet poizkusila beg čez mejo. Odločila sva se, da bova hodila hitro brez počivanja, da tako čim prej prekoračiva mejo. Na stari jugoslovanski meji sva omagala. Za kurila sva majhen ogenj, skuhala čaj in se grela. Zapazil naju je vojak in se nama približal. Namesto, da bi on naju legitimiral sva midva njega. Komaj smo se razšli se je usula na naju toča krogelj. Splazila sva se v bližnjo bivšo obmejno karavljjo, kjer naju srečno niso našli. Kraška burja in sneg sta zabilasala sled za nama. V tem naglem begu sva zgubila pravo smer. Niti s pomočjo kompasa se nisva mogla več orientirati. Tavajoč sva se znašla na odprti planjavi. Ugotovila sva, da sva blizu Cerkniškega jezera. Ena izmed hiš je bila razsvetljena in vpitje iz nje se je čulo daleč naokoli. Moj prijatelj je hladnokrvno kot vedno odvrgetel nahrbtnik in šel pogledat, kaj počenjajo. Tista hiša je bila gostilna polna ljudi, pili so kot živina, menda so hoteli utopiti v pijači grenkobo zlote svobode. Ker nisva videla nevarnosti, da naju kdo zasleduje, sva šla na bližnji kozolec izven vasi, da bi tam prenočila. Zarila sva se v kup jezerske suhe trave in tesno stisnila drug k drugemu, ker sva bila že vsa zmrznjena. Proti jutru so nama že noge zmrznile. Po dolgotrajnem ribanju z snegom so nama noge zopet oživele. Pot nazaj proti domu je bila težja od prvih dveh. Najin položaj je postal čupen. Duševno otopela sva potovala kar skozi vasi, misleč če naju bo kdo spoznal ali ustavil se bova pa branila z orožjem kolikor časa se bova mogla. Na srečo je močno snežilo in poleg še mraz je držal milico pri peči. Ko sva se vrnila srečno domov so nas bili domači veseli, da sva še pri življenju. Midva pa sva se sramovala nad najinim neuspelimi pod-

vigem. Medsebojna ljubezen nama je dajala moči, da sva mogla prenašati trdoto življenja v nadaljnem skrivanju.

Izkušnje so nas izučile, da smo začeli delati načrte kako bi lažje prekoračili mejo. Med tem časom nas je bilo že več pripravljenih za beg čez mejo. Napravili smo si načrt, kateri je zahteval več tveganja in manj napora in to z vlakom do najbližje obmejne postaje, potem pa urno čez mejo v svobodo.

Maja leta 1948 smo se še enkrat zbrali in skupno pregledali posamezne točke našega pobega. Odločili smo se, da gremo in, da je to naš zadnji poizkus. Če uspemo uspemo ali pa nas pobijejo. Prvo ali drugo bo boljše kot pa to večno skrivanje. Na megleno majsko noč smo se z zaupanjem v Marijino pomoč podali na tvegano pot. Megla nam je služila za kritje, da smo lahko hodili po cesti proti Ljubljani. Tu pa tam je prišel kak avto pa smo se pravočasno umaknili, da nas ni nihče opazil. V Rakovnik smo prišli nekako ob sedmih zjutraj, ravno ko so prihajali delavci na obnovitev Dolenjske ceste. Nikomur nismo zbuvali pozornosti z našimi nahrbtniki, ker je bila v tem času še vedno nahrbtnik glavno transportacijsko sredstvo. Vsedi smo se v tramvaj in odpeljali v št. Vid nad Ljubljano. Tam smo šli v gostilno in čakali večera. Med tem časom sta šla dva izmed nas na postajo in kupila vozne listke za vso grupo. Pripravljeni na vse smo vstopili na vlak in se odpeljali na Gorenjsko. Na vlaku smo se hitro razdelili v strateške položaje v slučaju, da bi nas kdo spoznal. V istem vozu je bilo tudi nekaj vojakov in oficirjev. Ti tiči si gotovo niso mogli predstavljati, da se vozijo z domobranci, katere so že pred leti pobili v Kočevskem Rogu in drugod. Komaj smo dočakali zadnje postaje in se tako rošili te nezaželjene družbe. Izstopili smo v Kranjski gori. Tam so iztopili tudi vojaki z oficirjem. Previdno smo se jim oddaljili v nasprotno smer.

Kakor hitro smo bili zunaj smo se pognali v bližnje grmovje in posvet. Poslali smo dva, da bi pogledali kako bi prekoračili Savo pri mostu. Straže so jih opazile in streljale na nju. Tako smo se počasi previdno pomikali od grma do grma in tudi Savo smo srečno prebredli in se pričeli vzpenjati v Karavanke, zadnjo zapreko do naše tako zaželjene svobode. Bosi in mokri smo se vzpenjali v goro z istim navdušenjem kot smo včasih podili komuniste. Grabili smo za travo, grmičje, vse kar nam je prišlo pod roko, samo da bi se čim prej povzpeli na vrh. Kot gamsi smo se vzpenjali in prožili kamenje pod seboj. Bali smo se počitka z bojaznijo, da nas lahko kdo opazi. Proti vrhu so se pojavljale snežene lise in morali smo obuti mokre čevlje, kajti vrh pred nami je bil ves zasnežen. Ker smo hodili po snegu smo se bali, da nas bodo stopinje izdale, zato smo imeli orožje pripravljeno za strel in se hitro podali preko meje. Ker smo se bali, da bi nas komunisti sledili preko meje smo hitro bežali navzdol v dolino, da tako pridemo čim dalj od meje. Noge so nam postajale lažje in zrak čistejši. Šele v dolini smo si stisnili roke in voščili SVOBODO — na tujem. V bližnji vasi sem našel Domobrance, kateri so že preje pobegnili in ti so nam razložili raz-

mere na Koroškem. Odločil sem se, da grem v begunsko taborišče v Spittal na Dravi, kjer je bila ena mojih sester.

Zaključil sem tri leta dolgo pot — iz groba v tujino v svobodo — katera se mi je zdela kot pomembno obdobje mojega življenja. Žal toliko mladih slovenskih fantov te poti ni moglo napraviti. Njim v spomin sem napisal te moje doživljaje, in nikomur v obsodbo. Komunistične krvnike pa bo sodil Bog, ko pride čas in pa tudi narod, ko bo mera polna.

NOVICE IN GOVORICE

Maršal zopet v „misijonih“: Da spreže svoje skrbi in vedno močnejše nacionalne izlive doma, se je rdeči maršal podal na misijonsko pot v Afriko. Ni še splahnela njegova ambicioznost in še vedno bi rad bil prvi „misijonar“ svetovnega komunizma. Značilno je, da je njegov obisk sovpadel z obiskom državnega tajnika Združenih Držav po Afriki. Morda enako značilno je tudi to, da sta se ta dva možaka na potu po Afriki tudi srečala in da je maršal ponudil državnemu tajniku posredovanje pri razgovorih z arabskimi politikami. Kaj je na potih v Afriki opravil ameriški državni tajnik, je veliko vprašanje: gotovo pa je to, da je Tito dosegel to, po kar je tja šel. S številno delegacijo, ki jo je pred svojim odhodom razposlal po afriških državah, je dosegel to, da se bo blok „neodvisnih“ zopet sestal; tokrat v Tanzaniji, torej Afriki. Tito in njegovi pomočniki hočejo s pomočjo bloka „neodvisnih“ biti utež v mednarodni politiki, ki bo onemogočila, da se tehtnica svetovno-političnega razvoja ne bo mogla nagniti ne na eno, ne na drugo stran. Njegov načrt je tudi preprečiti, da bi se afriški narodi mogli nasloniti na to ali ono velesilo, kadarkoli jih tarejo ekonomski ali politični problemi.

Resnične skrbi: Te ima Tito, če pogledamo samo v sledeča dejstva: Vse od nemirov junija 1968 so študenti beograjske univerze vedno bolj nemirni. V svojih debatah, izjavah in člankih često napadajo politični, kulturni in ideološki monopol partije. Ti napadi in posmehi nad partijo so prišli do izraza posebno v njihovem glasilu „študent“. Po odlično pripravljene propagandi in pod pritiski raznih partijskih magnatov je bil študentovski odbor prisiljen, omenjeni list ukiniti. Kljub večji centralizaciji se gospodarsko stanje slabša. Število brezposelnih je zrastle nad 300.000. Odnosi s Sovjeti so še vedno vse drugo kot dobri. Glasovi jugoslovanskih narodov po nacionalni svobodi so vedno močnejši. Sovjeti napadajo jugoslovansko gospodarsko politiko in pogrevajo stare spore iz leta 1948.

Djilas prerokuje: V svoji zadnji knjigi je Milovan Djilas napovedal, da bodo Titovi potomci podedovali državo, ki bo razdeljena in v takem mizernem stanju, da bo resno izpostavljena imperialističnim sovjetskim po-

hlepom. Izgleda, da je Tito to napoved bolje razumei kot pa revolto študentov.

Še o svobodi tiska in govora: Komunistične oblasti so kaznovale urednika glasila srbskih pisateljev zaradi članka „Ko so buče cvetele“, v katerem je bilo izraženo zgražanje nad sovjetsko okupacijo Češkoslovaške. Prav tako je bil odstranjen urednik satiričnega tednika „Jež“. Zaradi tega postopka so profesorji filozofske fakultete na belgrajski univerzi izjavili, da je situacija v Jugoslaviji sedaj podobna tni v Sovjetski Zvezi iz leta 1935 in 1937, ko so ljudje bili odvedeni kot ovce v klavnice. Eden pa je celo izjavil: „Samo resnica ne pa politični kriteriji more določiti meje socialnim kritikom.“

Počasi, pa sigurno jih spoznavajo: Londonski „Spectator“ in „Daily Mail“ sta prinesla pred nedavnim strupene a resnične članke na račun Ribičičevega obiska v Angliji.

H. Sin.

Domobranskim materam-mučenicam

Vsakdo izmed nas je svoji materi dolžnik. Ne bo mogel nikdar povrniti tega, kar je ona žrtvovala v ljubezni do svojega otroka. Te žrtve do otrok so se še bolj pokazale v zadnji svetovni vojni, oz. revoluciji. Prepričan sem, da so nas ravno ti materini nauki utrdili, da smo vzdržali v tako kritičnih in usdnih dneh.

Popisal bom trnjegovo pot svoje mame. Vem, da jih je veliko, ki jim je usoda delila še hujše; in koliko gorja slovenskih mater je šlo z njimi v grob, za kar ne bomo nikdar zvedeli.

Leta 1932 je naša mama ovdovela. Najstarejši otrok je takrat imel 10 let — najmlajši 2. Težko je bilo; a ona je garala, nas lepo učila in marsikatero noč prebedela pri delu in v skrbi, ko je bil kateri od nas bolan.

Prišla je druga svetovna vojna. Najstarejšega so Italijani odpeljali na Rab. Koliko skrbi in prizadevanja, da bi ga rešila! Prišel je srečno domov. Kolika sreča za mater, ker nas je imela zopet okrog sebe!

Po kapitulaciji Italije 8. septembra pa sva bila starejši brat in jaz odvedena v partizane. Ko smo ravno toliko dorasli, da smo ji bili v pomoč, smo morali editi. Za moj rojstni dan sem dobil od mame zavoj: debele volnene nogavice, perilo, jestvine in pismo; kako si želi, da že skoro pridem domov.

Po sedmih tednih partizanstva sem pobegnil. Kakšno veselje za mamó, ker se je javil tudi starejši brat iz Ljubljane. Po božiču so me partizani zopet odpeljali. Po kratkem zaslišanju so me ponovno odredili eni njihovih ediníc. Pa nisem ostal dolgo; ponovno sem pobegnil in odšel v Ljubljano.

3. maja 1945 smo bili vsi doma. Starejši brat in jaz kot domobranca. Naslednji dan nas je vseh pet odšlo v upanju, da se čez nekaj tednov vrnemo. Mama je ostala sama doma. Okrog 10. maja smo prišli na Koroško vsi, razen 12 let starega brata, ki je ostal pri sorodnikih v Ljubljani, za kar smo zvedeli pozneje.

27. maja sem bil z ostalimi domobranci poslan v Jugoslavijo.

Koliko je takrat mama trpela! Kot drugi tisoči mater! Kako in kaj je z nami? Doma so jih preganjali, jim pokradli vse; toda v nadi, da smo mi na varnem, so vso to komunistično hudobijo lahko prenašale.

Toda prišlo je vračanje slovenske vojske; za kar so tudi v domovini kmalu zvedeli — vsaj pri nas, ker železnica na Kočevje pelje preko naše vasi; in vsakikrat, ko je bil preko noči poslan vlak z domobranci, so ljudje zjutraj ob želenici pobirali lističe z zadnjimi naročili.

Enako sem jaz v noči 7. junija, ko sem se peljal mimo svoje hiše, odvrigel listek z naročilom: „Menda gremo v Kočevje — smo zelo lačni — poskrbite nam hrano.“ Podpisali smo vsi iz vasi. Bili smo štirje. Mama je takoj drugo jutro to prejela od osebe, ki je listič našla.

Toda kaj narediti? Lačni smo, — pomagati pa nam ne more! Ker je pred nami šlo že več transportov, je zvedela, da gremo v Kočevje. Zvedela je tudi, da od tam vozijo s kamioni to vojsko neznano kam. Pozneje mi je pripovedovala: „Samo molila in jokala sem — pomagati nisem mogla nič.“ Ako bi prosila za pomoč v Kočevju ali kjerkoli, bi jo enostavno zaprli.

Matere so vedele, da potrebujemo pomoči in rade bi nam pomagale, toda ni bilo mesta, kamor bi se obrnile za pomoč in nas branile. Zatekale so se v cerkve, se zapirale v svoje domove, molile in jokale. Te molitve in jok slovenskih mater je bila pomoč nam, da smo lažje prenašali vse gorje tistih dni. Ve, matere, ste bile z nami v Kočevskem Rogu s srcem in molitvijo. Tudi mi smo bili z mislijo vsak pri svoji materi. Koliko vzdihov sem slišal: „Marija, pomagaj! — Mama, odpusti! — Mama, ali te res ne bom nikdar več videl?!“

Ko sem prišel 10. junija do svoje rojstne hiše, sem kar trepetal, kako me bo mama vesela. Vedel sem, kako bo zopet zaživela vesela, kako bo srečna. Res! Vsega krvavega, stepnega in znojnega me je stisnila in govorila: „Povej, ali si res živ; ali si samo prikazen!“ Zmila mi je rane in me zdravila tako dolgo, da sem popolnoma okreval. Trajalo je dolgo, ker sem vse rane prinesel domov že gnojne. Zdravnika in zdravil ni bilo, a materina roka in ljubezen je tudi v tem uspela.

Vse dni je garala na polju in doma pri živini. Vsak večer je prišla v moje skrivališče, mi prinašala novice, me budrila, ker se je bala da ne obupam. Govorila sva dolgo ure. Zgodaj zjutraj pa je bila zopet pri svojem delu. Velikokrat je spala samo nekaj ur. Nikdar ni tožila, da je utrujena; vedno se je kazala pred menoj, da je zadovoljna in srečna. Bilo pa

je nasprotno; bila je zgarana, utrujena, žalostna. Čeravno je skrivala, sem jaz to opazil; toda pomagati ji nisem mogel.

V jeseni 1945 ji je umrla mati — moja babica. Takrat je prišel moj brat, tisti ki je ostal maja 1945 pri sorodnikih v Ljubljani, na tri dnevni dopust. Služil je partizansko vojsko. Takrat je tudi zvedel za mojo usodo. Veliko sva govorila. Končno se je sam odločil, da se ne vrne več, ampak se pridruži meni in bova delila skupno usodo. Po končanem dopustu se je navidezno poslovil od doma. Peljal se je dve postaji z vlakom. Tam je izstopil in se pridružil meni in še drugemu rešencu iz Kočevskega Roga. S tem smo si seveda zaprli pot do doma, ker smo vedeli, da bo vsak najmanjši sum takoj naznanjen; saj smo imeli celo soseda, ki je bil predan komunistom. Torej smo morali vsaj začasno opustiti vsako zvezo z mamo.

Dokler smo bili v skrivališčih, smo bili nekam plašni, živčni, obupani. Ko smo bili zopet v gozdovih in tudi dobro oboroženi, smo mislili, da se lahko postavimo v bran celi armadi. Tista plašnost je prenehala in bili smo pripravljeni sprejeti tudi borbo, ako bi bilo to potrebno.

Ker je bila jesen 1945 zelo lepa, brez snega, smo se domenili, da po božičnih praznikih krenemo preko Notranjske v Italijo.

Prvega januarja zvečer smo se poslovili od svojih domačih in takoj naslednje jutro odrinili preko Velike gore in čez Cerknjsko jezero na samo pogorje Javornik. Okrog 12. ure, 3. januarja, je začelo snežiti.

Ko se vzpenjamo po gorski poti prav blizu stare jugoslovanske meje, nam pride nasproti mlad partizan. Ker je bilo tako nenadoma, nam ni kazalo drugega, kot da se z njim spustimo v pogovor. Še strumno je pozdravil, ker sem jaz bil oblečen v partizanskega oficirja — vsaj za tiste čase. Imel sem usnjen plašč, titovsko kapo in vse predpisane oznake partizanskega poročnika, italijansko brzostrelko in pištolo; ostala dva pa puške in bombe. Govorili smo srbohrvaško; še danes ne vem zakaj. Partizana sem vprašal, od kod gre, kam gre in ako ima za to dovoljenje. Pokaže mi vojaško izkaznico. Bil je doma iz Trsta in je odšel v partizane maja 1945. Pravi, da gre v Kozaršče po pošto in da jih je okrog 30 v bakaki za stražo stare jugoslovanske meje. Izročim mu legitimacijo in se razidemo.

Ko prehodimo nekaj sto metrov, že zagledamo barako. Takoj krenemo na desno, misleč, da bomo neopazeno prešli mejo, oziroma predhodno stražo, ker je bila sama meja nove Jugoslavije še zelo daleč. Ko se oprezno bližamo meji udero iz barake partizani, vpijejo in streljajo. Mislim, da nas niso videli. Skoro gotovo je tisti partizan za prvim ovinkom na naši levi strani šel nazaj k baraki in obvestil partizane. Gotovo smo mu bili sumljivi: naša obleka, obnašanje, govorica; imeli smo vsi trije brade in dolge lase; dva nisva bila ostrižena in obrita od meseca maja.

Umikali smo se v dolino proti Cerknjskem jezeru. Sneg je padal bolj in bolj; tako, da smo kmalu puščali za seboj sled, kar bi bilo lahko usodno za nas; zato smo morali čim prej proč. Vedeli smo, da bodo šli za nami.

Prebredli smo Cerknjsko jezero; kar pa ni bilo lahko, ker je bilo veliko poplavljenega. Saj še danes ne vem točno, kod smo hodili, ker je snežilo mo-

čno. To vem, da smo po vseh mogočih ovinkih prišli do glavne ceste. Hodili smo nekaj časa po njej, da smo bili gotovi, da ne morejo za nami po sledi. V prvi vasi smo se spravili na kozolec in čakali jutra. Sneg je padal vso noč. Zjutraj smo ga imeli do kolen in je še vedno snežilo.

Zjutraj okrog 5 ure smo krenili naprej — seveda proti domu. Zopet nekaj časa po glavni cesti, a nato v hrib Slivnico proti domačemu kraju, kamor smo dospeli 5. januarja 1946. Snega je bilo do pasu — in je še vedno snežilo.

Domači so nas bili veseli, a obenem tudi žalostni: kam sedaj? Kako dolgo bomo še neopaženi? Ena sama neprevidnost nas lahko izda in izgubljeni bomo.

Zimo smo prebili največ pri dobrih ljudeh. Ko pa je izginil sneg, smo se počutili bolj varne in nismo bili toliko odvisni od nam naklonjenih ljudi. Bali smo se tega, da tudi njih ne pahnemo v nesrečo.

Pri nas doma so začeli s preiskavami. Zastražili so hišo s tajno stražo za cele 3 tedne; kar pa je mama odkrila in nam takoj sporočila: Ne bližajte se hiši! Veak večer, ko se je spustila noč, so trije oboroženi civilisti stražili. Do jutra! To se je ponavljalo cele 3 tedne. Mamo so večkrat zaprli in zasliševali zaradi mene. Vedeli so celo od kod sem ušel. To so raznesle ženske. Ker je bila vsaka „najbolj zanesljiva“, je povedala drugi — in to je šlo naprej tako dolgo, da je prišlo do OZNE.

Spomladi 1946 so mamó spet zaprli, zasliševali, izpustili, delah preiskave — pa vedno brez vsakega uspeha... Trdovratno je tajila. Govorila je, da me je zadnjič videla, predno sem odšel na Koroško, in da je dobila zadnjo pošto od mene, ko je dobila listek, ki sem ga vrgel iz vlaka v noči od 7. na 8. junija; da naj ji OZNA pove, kje sem, ker sem takrat bil v Jugoslaviji, sedaj me pa iščejo...

Ker pri preiskavah in zasliševanjih niso ničesar sumljivega dobili, so proti koncu leta 1946, celo leto 1947 in 1948 mamó pustili pri miru. Menda je OZNA mislila: Saj to so le ženske govornice; menda sploh nič ni. Tudi mi nismo videli več nevarnosti in smo odšli večkrat tudi domov; seveda z veliko previdnostjo.

Maja 1948, po treh letih potikanja po Sloveniji, smo 22. maja prešli mejo in prišli v Avstrijo. Prvotno smo prišli v Beljak, a nato v Spittal ob Dravi. Po nekaj dneh smo šli za tri tedne v karantensko taborišče Fernic, kjer smo bili politično zaslišani in zdravniško pregledani.

V Spittalu smo se sešli z bratom in sestro, ki sta kmalu po našem prihodu odšla v Kanado.

Nekaj časa sem bil zaposlen pri lesnem podjetju. Sekal sem les v avstrijskih hribih. Kmalu pa se mi je stožilo po Sloveniji. Želel sem obiskati slovenske gore, dobre ljudi in mamó.

Jezen sem res odšel. Seveda ilegalno. Ostal sem v domovini tri tedne, veliko prehodil ter obiskal vse tiste požrtvovalne ljudi, kateri so mi nudili pomoč v mojih letih skrivanja. Veliko smo si imeli povedati. Vzpodbujal sem jih, naj ne obupajo. Tako so pred leti meni dajali korajžo, da nisem omagal.

Obiskal sem tudi mamo. Bila me je veselja, obenem pa tudi žalostna. Rekla mi je, zakaj se podajam še naprej v nevarnost, zakaj ne mirujem. „Ako te komunisti dobijo, te bo stalo glavo.“

Prišel sem do mame, se poslovil in ji obljubil, da je to zadnje.

Nisem pa držal obljube. Še in še sem se vračal v domovino. Toda mami se nisem pokazal. Šel sem sredi noči mimo rojstne hiše; rad bi je obiskal, toda vedel sem, da bo preveč skrbela. Toliko skrbi, gorja in žalosti sem ji že napravil, da bi me bilo sram stopiti pred njo in reči: „Mama, nisem ustregel tvoji želji, ko si me prosila, naj mirujem in objubim, da me ne bo več.“

Izjemo sem napravil, ko sem šel res zadnjič na obisk domovine. Takrat sem ji povedal, da čez 14 dni odpotujem v USA, pa da sem želel obiskati še enkrat domovino in svojo mamo. Zopet me je bila vesela, želela srečno pot, dala nekaj zlatih naukov, me poljubila in rekla: „Na svidenje...! —“

Morda bo kdo podvomil, kaj sem delal v domovini. — Tudi to je bila moja obljuba leta 1945 v Kočevskem Rogu, da bom pomagal razkrinkati komunizem in bom pomagal ljudem, ki jih je komunizem preganjal. Upam, da sem to storil, čeprav ne popolno. Kolikor se je dalo v tistih okoliščinah storiti, sem pa storil po svoji najboljši moči. Ni bilo lahko. Veliko težav in tveganj je bilo, pa nobenega maščevanja napram nikomur. Zato so bila vsa ta pota poštena in mislim ravno zato srečna, ker so bila samo v pomoč bližnjemu in v blagor počtenemu narodu.

Novembra 1949 sem odšel v USA.

Novembra 1950 pa je Ozna zopet naredila preiskavo na domu moje mame. Pobrli so vsa pisma in slike ter zaplenili moj spis iz Kočevskega Roga. Mama je bila aretirana. Nekaj časa je bila v Kočevju, nato v Ljubljani devet mesecev v preiskovalnem zaporu. Vseh devet mesecev so se vrstila večna zasliševanja. Nato je bila obsojena na 3 leta zapora, kate-rega je prestala v Rajhenburgu na Štajerskem.

Po prenehanju zapora mi je pisala, kako je bila srečna, da ni bil zaprt nobeden izmed njenih otrok. „Za mlade je bilo obupno; meni stari ženski so malo prizanesli.“ Menda se je sama tolažila in mislila, da so njej prizanesli. Ko so jo izpustili iz zapora, je bila popolnoma izčrpana; saj je tehtala le 38 kg. Njen bratranec, zdravnik, ki ji je tudi v zaporu mnogo pomagal, jo je za en teden vzel na svoj dom, ker je ni hotel tako slabotne in le malo žive pustiti na Dolenjsko.

Leta 1960 je prišla na obisk v Kanado in USA. Ostala je pri nas eno leto. Nato se je vrnila nazaj v domovino.

Junija leta 1965 pa nas je zapustila za vedno. Sama piše v zadnjem pismu: „Tako mi je prav in lepo in tako bi rada, še živela; toda ne bom dolgo.“ Po nekaj tednih je sama odšla po plačilo k Bogu.

Mama! Lepo si nas vzgajala, veliko pretrpela zaradi nas; še največ zaradi mene. Pa si nas kljub temu ljubila.

Tvoj grob — in 8.000 naših v Kočevskem Rogu bo moj prvi obisk v domovini. Ako pa tega ne bom dočkal, pa — na svidenje pri Bogu!

Vaše trpljenje in vaše žrtve, domobranske matere, so brez primere. Prepričani smo, da to vaše trpljenje ni bilo zaman in danes pri Vsemogočnem posredujete milost, ki jo Bog razliva na naš tako bičan narod. Ve in naši pomorjeni bratje ste naše poročstvo in zagotovilo, da bo slovenski narod, duhovno prenovljen in prekaljen, kmalu dočakal svoje Vstajenje.

E. K.

SVOBODA JE ENA SAMA

Meseca junija bo minulo 26 let, odkar se je preko Rokavskega kanala na stotinah ladij prepeljala največja armada moderne dobe ter z naskokom na strmo obrežje francoske Normandije pričela odločilno bitko za uničenje hitlerjevske Nemčije in osvoboditev Evrope.

Kot že dostikrat v preteklosti, smo spet imeli priliko videti lepe barvne fotografije tedanjega bojišča, z mahom obraščene nemške bunkerje in zarjavele zavezniške tanke v opuščeni kolovozih in živih mejah. Od vseh pa je najznačilnejša fotografija, ki prikazuje pokopališče padlih ameriških vojakov: križ se za križem vrsti, bi lahko rekli s pe nikom.

Danes, ko so nam tisti dnevi že močno odmakajeni, si morda težje predstavljamo vrednost žrtve tistih ameriških vojakov, ki so zagazili v francosko morje v zgodnjem junijskem jutru samo zato, da so že po nekaj metrih teka na peščenih plaži obležali v pesku, ki je ropil njihovo kri. Danes, ko vidimo vsaj Zapadno Nemčijo ne le v skoraj nezaslišanem blagostanju, temveč tudi trdno na strani svojih nekdanjih zahodnih sovražnikov, nam je težko razumeti okoliščine, ki so v tistih dneh tako nemškimi, kot ameriškim, britanskim in kanadskim vojakom narekovale boj na življenje in smrt, boj, ki ni imel prostora ne za usmiljenje, ne za uječnike.

Kar pa nam je še manj razumljivo, je dejstvo, da po tolikih strahotah, po tolikih žrtvah idejne resnice in prave svobode še ni našla mesta v glavah vseh odgovornih ljudi; da je svoboda še vedno eno na zapadu in drugo na vzhodu in da jo je še danes treba braniti — ne morda pred kljukastim križem — pač pa pred srpom in kladivom, ki nista nič manj zagrizena sovražnika, kot je bil nacistični kljukasti križ.

Tistim, ki niso okusili strahot zadnje vojne na lastni koži, tistim, ki nič ne vedo, kakšna je lahko sužnost fašizmu, nacizmu ali komunizmu, tistim je nerazumljivo celo to, da se sploh še kdo najde in skuša pomagati svojemu sosedu v njegovi uri preizkušnje in da se upira tisti in taki definiciji pojma svobode, ki jo usiljuje človeštvu že petdeset let rdeča propaganda.

In vendar bi že lahko bila razkrinkana vsa tista stara pesem o socialni pravičnosti, pa o kapitalističnem izmozgavanju, o proletarcih, ki nimajo drugega izgubiti kot svoje verige, o brutalnostih dekadentne policije, o grozodejstvih ameriškega vojaštva nad ubogim civilnim prebivalstvom v Viet-

Tako je bilo na poti v svobodo maja 1945. Že je smrt prežala nad novimi
žrtvami komunizma, a nihče tega niti slutil ni. Pot je šla mimo svobode
v smrt.

namu itd., itd. Naša lastna Slovenija je najbolj prepričljiva priča, da je socialna pravičnost danes še prav tako iskana, kot pred eno generacijo; da so ljudje v današnji ljudski demokraciji še prav tako izžemani, kot so bili v cesarskokraljevi kronovini Kranjski ali v kraljevski dravski banovini. Če pa govorimo grozodejstvih, ki naj bi bila zagrešena v teh dneh, potem nas je sram, da se o tem sploh drznejšo govoriti in pisati ljudje, ki jim nobene arabske dišave ne bodo izmle z rok krvi poklanih 13 tisoč slovenskih domobrancev in stotin civilnih žrtev komunistične revolucije v Sloveniji.

Čas, v katerega smo rojeni, je čas prelomov in pretresov. Povsod okrog nas se majejo nekdanji mogočni stebri človeške družbe; pojmi se zamegljujejo in prepričanja se menjavajo; eno pa bo ostalo — mora ostati: **Svoboda je samo ena, nedeljiva in absolutna** — tista, za katero so zasajeni križi na obali Normandije, za katero so nato padli ameriški fantje na Koreji in za katero se danes borijo v Vietnamu.

Žalostno in tragično je, da morajo naši sinovi tudi danes zapuščati svoje domove in odhajati v daljni svet vsem mogočim nevarnostim naproti; morda celo smrti. Vendar pride z vsako smrtjo tudi blagovest o osebnih veličini še enega ameriškega mladeniča; o veličini, ki se je morda izkazala v prekomernem osebnem junaštvu, okronanem s smrtjo, ali v tihi, pa zato trdni izpovedi vere v pravičnost stvari, za katero je bil postavljen na mesto, kjer je položil svoje življenje.

Kaj je v primeri s tem histerično vpitje levičarjev in strahopetcev na ameriških univerzah?!

Dr. Stanko Kociper

Ustanovitev in žaloigra slovenskega domobranstva

Nekaj kratkih podatkov in zaključkov za zgodovinsko gradivo odpora slovenskega naroda proti svetovni komunistični zaroti

Idejni oče, iniciator in ustanovitelj slovenskega domobranstva je gen. Leon Rupnik.

I.

Z Vaškimi stražami in protikomunističnimi legijami za časa italijanske okupacije gen. Leon Rupnik na položaju župana mesta Ljubljane ni imel nikakršne organske zveze. Čim je dne 3. junija 1942 prevzel mesto ljubljanskega župana, se je sicer že tekom junija in julija istega leta večkrat oglasil pri njem advokat dr. Marijan Zajec in ga v imenu „Slovenske zaveze“ skušal pridobiti za to, da bi kot „najstarejši slovenski vojak prevzel vojaške organizacije in vodstvo“. Toda gen. Leon Rupnik je takrat in tudi pozneje soudeležbo odklonil iz sledečih razlogov:

1. — Smatral je, da bi ta dejavnost bila nezdržljiva z namenom, ki ga je vodil do tega, da je prevzel mesto ljubljanskega župana. Kljub temu, da je podžupan tudi bil Italijan, je namreč bilo župansko mesto Ljubljane edini položaj, ki je pod italijansko okupacijo ostal v slovenskih rokah. Ko je prejšnji župan dr. Jure Adlešič zapustil to edino preostalo pomembno mesto, se je gen. Leon Rupnik na predlog škofa dr. Gregorija Rožmana in drugih osebnosti pri Italijanih kljub temu, da se je popolnoma zavedal odioznosti te službe za aktivnega vojaka, oprijel mesta ljubljanskega župana samo zato, ker je „čutil, da kot najstarejši vojak mora ljudstvu pomagati.“ (Tisoči intervencij za internirance, socialno skrbstvo, pomoč beguncem pred Nemci itd., itd.)

2. — Kljub temu, da je poveljnik italijanskega XI. armadnega zbora gen. Mario Robotti takoj po nastopu županskega mesta gen. Leona Rupnika osebno naprosil, naj mu poda svoje strokovno mnenje za uničenje partizanske aktivnosti, je videl, da Italijani njegovih predlogov niso upoštevali, ampak so slovenske enote samo izigravali in vodili borbo proti komunistom tako, da je trpelo samo nedolžno prebivalstvo.

3. — Preko svojega sina stot. Vuka Rupnika, ki je meseca maja 1943 prevzel poveljstvo bataljona VS v sklopu italijanske divizije „Isonzo“, ter zeta stot. Dejana Suvajdžiča, ki je istočasno postal poveljnik nekega drugega slovenskega bataljona v sklopu divizije „Camicie nere“, je bil na tekočem

o italijanskih mahinacijah na terenu, preko kap. freg. Janka Kregarja pa o političnih trenjih in neenotnosti pogledov v slovenskem vodstvu, zaradi česar bi se samo kompromitiral, pomagati pa ne bi mogel ničesar.

II.

Po padcu Mussolinija je bilo vsakemur jasno, da je odpad Italije iz „Osi“ in s tem vprašanje, kaj bo s takoimenovano Ljubljansko pokrajino, ki je od dne 3. maja 1941 imela poseben „avtonomni“ status v okviru italijanskega imperija, samo še vprašanje časa.

Edini, ki se je resnosti tega položaja pravilno zavedal, pa je bil očitno samo gen. Leon Rupnik. Ko je potem s tezena prejemal še poročila o popolni demoralizaciji italijanske vojske, kakor tudi, da se partizani za slučaj izpada Italije iz vojne pripravljajo za vpad v Ljubljano, se je gen. Leon Rupnik v svojstvu ljubljanskega župana že proti koncu avgusta 1943 najavil tedanjemu poveljniku XI. armadnega zbora gen. Gastonu Gambari in zahteval, da mu da dovoljenje za organizacijo meščanske straže v Ljubljani.

Ker so po Mussolinijevem padcu seveda tudi Nemci računali s slučajem izpada Italijanov iz „Osi“, so takoj začeli podvzemati potrebne protiukrepe in prevažali močne kontingente za okrepitev svojih čet v Italijo. V tej zvezi je postala zanje posebno pomembna tudi Ljubljanska pokrajina, skozi katero je šla pglavitna oskrbovalna linija proti Trstu in dalje v Italijo. Ker so Nemci povrhu nedvomno do podrobnosti poznali razmere v Ljubljani in pokrajini, sta se menda dan ali dva po Rupnikovem sestanku z Gambaro oglasila pri njem Hptstuf. Rudolph Schluifer in Stuf. Schmidt (po poreklu Ljubljančan) v zastopstvu šefa nemškega Sicherheitsdiensta (Varnostne službe) polk. Pörsterer-ja na Bledu in ga obvestila, da se bo prihodnje dni vršil v Ljubljani sestanek med nemškim področnim poveljnikom gen. Erwinom Rösener-jem in povelj. italijanskega XI. armadnega zbora gen. Gastonom Gambaro in da bo na ta sestanek povabljen tudi gen. Leon Rupnik v svojstvu ljubljanskega župana.

Ob tej priložnosti je gen. Leon Rupnik obiskovalcem opisal položaj v Ljubljanski pokrajini s svojega zornega kota ter na osnovi tega, kar so počeli s slovenskim prebivalstvom v svojem okupiranem področju, izrazil skrb, kaj se bo zgodilo s tisoči beguncev in ostalim prebivalstvom, če bi Nemci zasedli tudi Ljubljansko pokrajino, ker bi vsak napačen prijem samo še bolj krepil komuniste. Prav tako je močno kritiziral način borbe, kakor so jo proti komunistom omogočali in vodili Italijani, te iznesel svoje strokovne poglede na problem.

Obiskovalca sta se prav posebej zanimala za podrobnosti o Rupnikovih zamisli meščanske straže za slučaj partizanskega napada na Ljubljano.

Kakor se je pozneje izkazalo, sta Schluifer in Schmidt o vsem natančno poročala na svoja nadrejena mesta, ki so v končnih instancah svoje poročilo dostavila področnemu poveljniku gen. Erwinu Rösener-ju in Gaulteierju dr. Friedrichu Rainerju.

Na sestanek med gen. Rösener-jem in gen. Gambaro, ki se je vršil popoldne dan ali dva pred italijansko kapitulacijo, je gen. Rupnika spremljal njegov magistratni tajnik kap. freg. René Podhorsky.

Sestanek sam dejansko ni imel nikakšne neposredne zveze z ustanovitvijo slovenskega demobranstva in ga je treba omeniti samo zaradi tega, ker je tam gen. Leon Rupnik prvič srečal in spoznal gen. Erwina Rösenerja.

Vse, kar je gen. Rupnik na tem sestanku lahko storil, je bilo to, da je kot župan predočil svojo skrb za usodo Ljubljane v slučaju, če bi partizani zares poizkusili z napadom, nakar je gen. Erwin Rösener zaključil, da „se bosta nemška in italijanska vojska borili skupno do končne zmage nad židovstvom“ in naj gen. Rupnik zato „pomiri ljubljansko prebivalstvo“. Toda pri slovesu je gen. Gaston Gambaro Rupnikovemu tajniku kap. freg. Renéju Podhorskemu šepnil, naj „generala Rupnika pomiri, ker bodo Italijani opravili tudi z Nemci“.

Tako je gen. Leon Rupnik spoznal, da sestanek ni bil nič drugega kot inscenacija, pri kateri sta si nemški in italijanski general, ki sta takrat gotovo že vedela vsak svoje, samo tipala obisti. Edini pozitivni rezultat je utegnil biti samo v tem, da je Rösener osebno spoznal gen. Rupnika ter lahko presodil njegove politične, strokovne in človeške kakovosti, kar je potem gotovo igralo vlogo pri nadaljnem razvijanju dogodkov v Ljubljanski pokrajini.

III.

Italijanska kapitulacija dne 8. septembra 1943 je, kakor je bilo že toliko krat in s tolikih različnih stališč opisano, slovensko politično in vojaško vodstvo doletela popolnoma nepripravljeno, oziroma, kar je še huje, zaradi povsem neosnovanega računanja na izkrcanje zaveznikov na Jadranu, brez trohice resnosti in iz tega sledečega čuta odgovornosti.

Priznati je treba, da so se tudi v tem slučaju — kot toliko krat prej in pozneje — zopet samo komunisti izkazali kot edini realni politiki, oziroma kot edini, ki so vedeli, kaj so hoteli. Zato niso dvakrat premišljali, kaj naj storijo, po kom naj udarijo. Ni jim bilo težko, s pomočjo italijanskega orožja udariti po tistem, ki bi jim edini lahko preprečil priti do cilja, kateri je bil postavljen na konec vojne, za katero pa so komunisti tudi pravilno presodili, da je z italijansko kapitulacijo samo še zlepa ne bo konca. Zato so s koncentriranimi silami udarili po takoimenovanih „plavih“ v Grčaricah, kamor Φ je njihovo vodstvo poslalo „naproti zaveznikom“, in po „belih“ na Turjaku — s posledicami, ki so že del naše s krvjo nedolžnih pisane zgodovine.

Na nacionalni strani pa je bil, žal, zopet edini gen. Leon Rupnik, ki je položaj pravilno ocenil.

V Ljubljani sami je ob italijanski kapitulaciji nastal položaj, kakor ga nihče ni pričakoval, saj je bilo vse prepričano v izkrcanje zaveznikov na Jadranu. Namesto da bi „opravili z Nemci“, kakor je gen. Gambaro šepnil

Rupnikovemu tajniku Podhorskemu komaj dan ali dva prej, je roje Italijancv v noči med 8. in 9. septembrom 1943 razorožila enota približno 400 nemških planinskih lovcev pod vodstvom nekega majorja iz 71. Alpenjäger-Division Admont, ki ji je poveljeval gen. Raapke. Ta divizija se je namreč tiste dni premikala skozi Ljubljano proti Italiji in en bataljon pribl. 400 mož je bil nastanjen v Marijanišču. Pripadal je polku, ki mu je poveljeval polk. Oertel, kateri je tudi prevzel komandaturo mesta. Orožje so pustili samo manjši odinici fašistov, policiji in karabinerjem, ki so dokončno izginili z ljubljanskih ulic šele po Rupnikovem prevzemu pokrajinske uprave. — Istočasno je v palači „Slavija“ na Tyrševi cesti prevzel vodstvo nemškega Sicherheitsdiensta v Ljubljani isti Hptstuf. Schluifer, ki je bil nekaj dni pred tem s Stuf. Schmidtom pri gen. Rupniku.

Poveljnik mesta polk. Oertel in šef Sicherheitsdiensta Hptstuf. Schluifer sta se takoj dne 9. septembra 1943 oglasila pri gen. Rupniku in ga pozvala, da ostane na mestu ljubljanskega župana in skrbi, da bo mestna uprava tekla nemoteno naprej.

V teku splošnega razoroževanja so Nemci seveda razorožili tudi vse vaške stražarje in legijonarje, ki so jih zatekli v Ljubljani, ali pa so se zmedeni zatekli s podeželja v mesto, ter jih zaprli na prostorih Velesejma in v št. Vidu.

Vsi politični in vojaški vodniki so izginili s površja zemlje. V mestu je zavladala nepopisna panika. V strahu, da bodo Nemci tudi v Ljubljani postopali kot leta 1941 na štajerskem in Gorenjskem, so množice ljudi naprtale nahrbtnike in odhajale preko bloka, kjer so postajale lahek plen in kmalu tudi topovska krma komunistov.

V tej zmedi, ko so se vsa politična in vojaška vodstva poskrila, je ostal na svojem mestu edino ljubljanski župan gen. Leon Rupnik.

Hptstuf. Schluiferja, ki je bil sedaj pri njem v spremstvu poveljnika mesta pol. Oertela kot šef Sicherheitsdiensta v Ljubljani, je gen. Rupnik že poznal izza obiska, kš sta mu ga naredila skupaj s Stuf. Schmidtom nekaj dni pred italijansko kapitulacijo. Zato je potem, ko je polk. Oertela prosil, da Nemci vsaj za silo zastražijo glavne prehode čez blok, spričo njega še enkrat predočil položaj, o katerem sta s Schluiferjem takrat govorila, in ki se sedaj kaže uresničiti. Polk. Oertel je obljubil, da bo na blok poslal takoj nekaj moštva, čim bo mesto očiščeno, in izjavil, da so Nemci o problemih Ljubljanske pokrajine že poučeni ter da je razorožitev legijonarjev v mestu Ljubljani samo predhodna varnostna mera, dokler se položaj bolj ne razčisti; zakaj vedeli naj bi namreč tudi, da bi „nekateri neodgovorni politični hujskači utegnili te ljudi zaplesti v samomorilne nastope proti nemškim četam“; da pa je svojemu polku že dal povelje, da te edinice sprejmejo povsod, kjer bi se mu „miroljubno približale“. — Takšen je bil slučaj edinice na Netranjskem: Stot. Ludvik Kolman, stot. Vinko Fortuna, npor. Ratko šušteršič, dr. Pezdire itd. — Polk. Oertel je tudi dejal, da se „slučaj leta 1941 ne bo ponovil, — če le prebivalstvo tako hoče“.

To je bil za gen. Leona Rupnika prvi dokaz, da je bil njegov sestanek s sedanjim šefom Sicherheitsdiensta v Ljubljani Schluiferjem nekaj dni pred italijansko kapitulacijo koristen: s tem pa je torej bil tisti sestanek tudi prvi kamca, ki ga je gen. Leon Rupnik doprinesel za ustanovitev domobranstva.

Takrat gen. Rupnik še ni vedel, da je Schluiferjevo poročilo s tistega sestanka šlo do samega Gauleiterja Friedricha Rainerja, ki je samo nekaj dni pozneje govoril gen. Rupniku iste besede kot sedaj polk. Oertel in tudi dobesedno ponovil, da se leto 1941 ne bo več ponovilo...

IV.

Prav za italijansko kapitulacijo se je po daljših pohodih vrnil v Ljubljano na kratek odmor bataljon legijonarjev, ki jim je poveljeval zet gen. Rupnika, aktivni planinski stotnik jugoslovanske vojske, Srb Dejan Suvajdžić. Borce so se razšli po domovih in tako po večini ušli razcrožitvi in priporu. Spričo dejstva, da so Nemci z nekaj moštva zasedli samo nekatere prehode čez blok, ki so se mu ponoči že približavale manjše skupine partizanov, je gen. Rupnik že v jutranjih urah dne 10. septembra 1943 opozoril istočasno Schluiferja in Oertela, da lahko pride do položaja, ko bi partizani skoncentrirali večje tolpe in skušali vdreti v mesto, kar bi imelo za posledico samo nepotrebno prelivanje krvi in uničenje imovine, in pri čemer bi zopet najbolj trpelo nedolžno civilno prebivalstvo, za katerega je na mestu župana, na katerem so mu ukazali ostati, odgovoren.

Opozoril je na edinico svojega zeta stot. Dejana Suvajdžića, ki je bila v Ljubljani na odmoru in zato, kakor že zgoraj rečeno, po večini ušla razorožitvi. Prav tako je opozoril na razorožene legijonarje na Veleseljmu in v št. Vidu. — Če bi Nemci to moštvo zopet oborožili in ga postavili pod poveljstvo njegovega zeta stot. Dejana Suvajdžića, za katerega s svojo osebo jamči, da v danem položaju ne bo podvezemal „samomorilnih nastopov“ proti nemškim četam, do tega gotovo ne bo prišlo.

Kot posledica razgovora, ki ga je gen. Rupnik imel s Schluiferjem nekaj dni pred italijansko kapitulacijo, prvega srečanja s gen. Rössenerjem pri italijanskem generalu Gambari ter razgovora dan poprej s poveljnikom mesta polk. Oertelom, kjer so bili ventilirani vsi problemi mesta in pokrajine, je bilo potrebnih samo nekaj ur, in predlog generala Leona Rupnika je bil odobren.

Ne da se zanikati, da je pri tem igralo najbrž odločilno vlogo dejstvo, da so se Nemci s kapitulacijo Italije znašli v kritičnem položaju in da so predvsem v Ljubljani, za katero so bili kot novi okupatorji odgovorni, razpolagali z minimalnimi silami, ki so komaj zadostovale za čuvanje oskrbovalne linije proti Trstu. Toda to v ničemer ne zmanjšuje zasluge gen. Leona Rupnika, da so Nemci poleg skupine 20 fantov iz četniškega odreda „Beli Orel“, ki ga je vodil njegov sin npor. Evgen Rupnik in ki poleg slovenskih

policijskih stražnikov edini v Ljubljani ob italijanski kapitulaciji niso odložili orožja, odobrili zopetno oborožitev močne legijonarske skupine **stot. Dejana Suvajdžića**. — Zakaj prav tistih 20 fantov iz odreda "Beli Orel" in legijonarji iz skupine **stot. Dejana Suvajdžića** so po sili prilik postali jedro, okoli katerega se je v mestu Ljubljani začelo snovati in organizirati poznejše slovensko domobranstvo.

Že v večernih urah v petek dne 10. septembra 1943, še bolj pa v soboto dne 11. septembra 1943 je po Ljubljani završalo kot v pomladnem čebelnem panju.

Na šoli pri **št. Jakobu** v Ljubljani je po dveh in pol letih zopet prvič javno zaplapolala dolga, čista in ponosna slovenska zastava.

Ker se je **stot. Dejan Suvajdžić** samo dober teden po tem pri izvrševanju poveljniške službe smrtno ponesrečil z motornim kolesom samo nekaj ur pred tem, ko je dne 22. septembra 1943 njegov tast gen. Leon Rupnik v vladni palači na Bleiweisovi cesti prevzemal nase žrtev slovesnega prezidenta, bo ostalo najbrž za vedno prikrito, kako je imel ta ponosni srbski častnik slovenskih planin organizirane svoje fante, ki so bili tiste dni na počitku po svojih domovih in gotovo tudi preplašeni in zmedeni kot vse prebivalstvo. Dejstvo namreč je, da so se v pičlih urah začeli zbirati pod slovensko zastavo v šentjakobski šoli. Pridružili so se jim tudi tisti, ki so jih Nemci po Rupnikovem posredovanju začeli spuščati iz Velesejma in **št. Vida**, — pa tudi že nekateri begunci.

Čprav takrat seveda še govora ni bilo o slovenskem domobranstvu, je bila močna skupina **stot. Dejana Suvajdžića** vendarle prvi pozitivni član v verigi Rupnikovih načrtov, ker je pomenil prvi uspeh prizadevan v tej smeri, na katero je pri razgovorih z Nemci uravnaval tudi skupine **stot. Ludvika Kolmana**, **stot. Vinka Fortuna**, npor. **Ratka Šušteršiča**, **dr. Pezdirca** i dr. na Notranjskem, ki sploh niso bile razorožene. Za usodo novomeške skupine pod poveljstvom njegovega sina **stot. Vuka Rupnika**, takrat še ni vedel.

Led je bil prebit!

Ko so torej sile majorja **Meiwalda** dne 11. septembra 1943 trčile na novomeško skupino pri **Zameškem** na Krškem polju, so že dobile precizno navodilo, da jo ne samo sprejmejo, ampak ji v slučaju potrebe tudi priskočijo na pomoč. Celo sam gen. **Erwin Rösener** je nemudoma pchitel na lice mesta, kjer je ta skupina pod poveljstvom **stotnika Vuka Rupnika** bila zmagovito bitko nad ogromno komunistično premočjo. ter ga sam potrdil za poveljnika.

S tem je novomeška skupina **stot. Vuka Rupnika** postala temelj, na katerem se je pozneje razvilo slovensko domobranstvo na **Dolenjskem**.

Zaradi bitke pri **Zameškem** je gen. **Erwin Rösener** začel tudi osebno občudovati **stotnika Vuka Rupnika** v tolikšni meri, da ga je hotel imeti za poveljnika pozneje ustanovljenega organizacijskega štaba slovenskega domobranstva, kar pa je **stotnik Vuk Rupnik** spričo drugih starejših častnikov odklonil.

Takoj po vrnitvi s Krškega polja je gen. Rösener poklical gen. Leona Rupnika ter mu osebno poročal o bitki pri Zameškem in njenih posledicah. Ko je generalu izročil tudi sinove pozdrave, je Rösener ves navdušen goveril o stotniku Vuku Rupniku, kako „fabelhafter Kerl“ (čudovit poba) je. Tako je gen. Rupnik iz ust samega gen. Rösenerja prvič zvedel za usodo sina, o katerem izza dni pred italijansko kapitulacijo ni vedel ničesar. — To pa je bila tudi prva priložnost, pri kateri je gen. Rupnik neposredno in osebno lahko v podrobnostih govoril z gen. Rösenerjem o problemih in svojih pogledih nanje — predvsem z ozirom na ustanovitev slovenske protikomunistične oborožene sile, kakor si jo je on zamišljal.

Za vse to je Ljubljana seveda zvedela ter v šentjakovski šoli tudi videla.

Ljubljanski župan gen. Leon Rupnik je nenadoma in ne da bi se sam tega zavedal, za vse postal — rešitelj. Komunisti niso bili daleč od resnice, ko so — seveda v svojem izrazoslovju — preko svojega tožilca v obrazložitvi obtožnice proti generalu Lecnu Rupniku potrdili, da je bil „on najbolj pripravljen na prihod novega gospodarja in je tudi sodaj prevzel v svoje roke iniciative. — To so vedeli tudi vsi domači protiljudski kolaboracionisti, ki so presedlali na pozicije novega okupatorja, obtoženega Rupnika pa pozdravili kot rešitelja situacije...“

V.

Vzporedno s tem so se v Ljubljani in pokrajini razvijali tudi drugi dogodki.

Čim je general Rupnik „rešil situacijo“, je predvsem prilezlo na dan vse, kar je bilo dotlej poskrto.

Mimo generala, oz. za njegovim hrbtom, je bivški kranjski advokat dr. Albin Šmajd, preko zveze, ki jo je imel z nemškim gestapovskim kriminalnim komisarjem Krüggerjem, našel pot do gen. Rösenerja v hotelu Miklič v Ljubljani, kamor je vpeljal tudi kaplana Andreja Križmana. Predstavila sta se kot odposlanca odbora, ki je pod italijansko okupacijo organiziral in vodil legije Vaških straž. Ker je po zaslugi gen. Leona Rupnika del teh legionarjev pod poveljstvom stotnika Dejana Šuvajdžiča kmalu zopet stal pod orožjem in ko so prav tako ostali pod orožjem tudi oddelki stotnika Ludvika Kolmana, stotnika Vinka Fortune in dr. na Notranjskem, ki niso sledili navodilom prav tega vodstva, da bi šli v smrt na Turjak, jima pač ni bilo težko generalu Rösenerju postaviti na razpolago — vseh edinic Vaških straž v Ljubljanski pokrajini.

Ker so Nemci po svojih obveščevalcih gotovo zvedeli za samomorilne ideje tega vodstva ob italijanski kapitulaciji in je gen. Rösener seveda takoj spoznal, da nista vojaka, povrhu pa še zvedel, da je bil Andrej Križman katoliški duhovnik, jima seveda ni kaj preveč zaupal in je gen. Rupnika

takoj obvestil. Gen. Rupnik mu je odgovoril, naj vzame ponudbo na znanje in naj takšnih obiskov tudi v bodoče ne odbija, ker so to predstavniki večinskega katoliškega tabora slovenskega naroda, ki nosi levji delež obrambe proti komunistom.

Vzporedno je teklo tudi vprašanje politično-upravnega statusa Ljubljanske pokrajine pod novo nemško okupacijo.

Kljub temu, da so se po osvoboditvi Mussolinija smatrali za zaveznike nove italijanske fašistične socialne republike, Nemci seveda „Laibacha“ — Ljubljane, ki so jo itak imeli za „svojo“, in kajpak še manj izhoda na južna morja v Trstu niso bili pripravljene kar tako podariti, če so vse to že držali v svojih rokah. Zato so se v naše dobro izogibali novemu italijanskemu visokemu komisarju, ki so ga silili iz Trsta, da bi zasedel izpraznjeno mesto Emilija Graziolija v vladi palači na Bleiweisovi cesti, ki bi ga pa kot zavezniki osvobojenega Mussolinija končno morali sprejeti.

Po eni strani so se bavili z mislijo, da bi na to mesto postavili ljubljanskega Nemca, odvetnika dr. Lukmana, po drugi strani so pa tipali tudi med ostalim ljubljanskim ambientom, dokler niso takratni slovenski politični vodniki našli salomonske rešitve, da so pozneje komunisti že zgoraj navedenemu citatu iz obtožnice proti gen. Rupniku lahko o njih dodali še, kako „so ga združeno podprli v vsem izdajalskem delu“.

Ker od Nemcev trenutno očitno ni pretila nobena latentna nevarnost, kar je nudilo možnost, da se bodo mogoče celo lahko posvečali svojim „specifičnim nalogam“, kajpak z ozirom na konec vojne in prihod zaveznikov, do katerega bo slej ko prej moralo priti, nobeden izmed politikov ni hotel vzeti nase tega bremena, kakor je že leta 1947 odkrito zapisal msgr. Matija Škerbec v svojih „Spominih in reminiscencah“.

Kot tolikokrat preje in pozneje, so izkoristili očetovsko dobroto in resnično zaskrbljenost za slovenski narod škofa dr. Gregorija Rožmana. Poslali so ga na eni strani naravnost h gen. Rösenerju, da je za prazno mesto v vladni palači „v imenu vseh slojev prebivalstva priporočil ljubljanskega župana gen. Leona Rupnika. Ta naj bi zaradi dobrega imena, kakršnega si je pridobil na tem mestu posebej zadnje dni, razpolagal z „največjo avtoriteto“. Po drugi strani so pa poslali škofa dr. Gregorija Rožmana tudi h generalu Rupniku, da bi ga pridobil za to idejo in obenem prepričal, kako ga bodo „vsi podprli“.

Pri vsem tem je žalostno to, da je bil dobri vladika Gregorij osebno prepričan, kako dobro delo je opravljal. Še bolj žalostno pa je to, da je mož besede in časti gen. Leon Rupnik — verjel. Ne škof Rožman, ne gen. Rupnik še pomislila nista, da je to bil samo perfidno nastavljen račun.

Ko sta namreč ta dva značajna velikana slovenskega naroda vsak na svojem mestu po svojih najboljših močeh skušala storiti vse, da bi preizkušnanemu narodu nesebično pomagala, so tisti, ki so v ozadju nate-

govali štrene, računali takole: Za konec vojne, to je za prihod zaveznikov, je treba za vsako ceno obdržati čiste roke. Ko bodo zavezniki urejali poveljne razmere, morajo slovenske politične stranke stati spričo komunistov neomadeževane. Ker je bil gen. Rupnik kot poklicni vojak apolitičen človek, ga bo torej ob koncu mogoče brez vsake škode žrtvovati, ne da bi pri tem katera koli stranka le količkaj utrpela. Poleg tega je gen. Rupnik v danih prilikah zares imel največ avtoritete; kar je bilo tem boljše.

Tragedija je samo v tem, da se je rezultat tega tako enostavnega računa iztekel čisto drugače. Ob koncu vojne niso pahnili na žrtvenik samo že v naprej izbranega gen. Rupnika, ampak 12.000 in več najboljših Slovencev, ki so jih tisti „zavezniki“ v majniško-junijskih dneh leta 1945 izročili z Vetrinjskega polja v klanje Titovim komunistom...

(Sledi)

MNENJA IN VRENJA

Matica mrtvih – 4. zvezek

Izšel je 4. zvezek Matice mrtvih v izdaji Zgodovinskega odseka ZDSPB TABOR. Zvezek prihaja s precejšnjo zamudo, katero je treba pripisati predvsem obsežnosti materiala in izrednim težavam, s katerimi je bilo to delo opravljeno.

Ta, 4. zvezek Matice mrtvih, obsega opis dogodkov v Sloveniji ob koncu druge svetovne vojne in tragedijo Slovenskega domobranstva, ki jo zdaj poznamo pod imenom „Vetrinjska tragedija“. V samem seznamu pa je navedenih preko 5.000 imen iz Vetrinja izročeni domobranci, četniki in civilisti, nadalje pa so v tem zvezku tudi dopolnila in popravki prvih treh zvezkov.

Četrty zvezek Matice mrtvih je gotovo najstrahotnejši dokument, ki jih je objavila slovenska emigracija v 25 letih svojega življenja. Iz tega seveda še vedno nepopolnega seznama vrtnjenih, je šele mogoče dobiti pravi obseg Vetrinjske tragedije in seveda pravi obseg komunističnega zločina.

Prireditelji se zavedajo, da ta izdaja še vedno ni popolna, tako po številu navedenih imen, kakor tudi po točnosti podatkov. Smatrali so, da pomorjeni domobranci zaslužijo, da se vsaj za 25-letnico njihove mučeniške smrti postavi neka osnova bodoče zgradbe, ki bo dokazala vse resnico o takozvani „osvobodilni fronti“ v Sloveniji. Zavedajoč se teh dejstev Zgodovinski odsek ZDSPB TABOR tudi upa, da bo ta izdaja vzbudila spomine na ljudi in imena, ki so danes še nepoznana in da bo omogočila, da bo na podlagi teh novih podatkov mogoče enkrat v bodočnosti izdelati dokončen seznam žrtev Vetrinjske tragedije.

Zato prosi Zgodovinski odsek ZDSPB TABOR vse, ki jim bo ta knjižica

prišla v roke, da mu sporočijo vsa dodatna imena, vse popravke in vse dodatne informacije. Vse to gradivo bo vestno registrirano in uporabljeno ob prvi priložnosti. Vsi ti podatki naj se pošljejo na naslov: TABOR, 1439 Larchmont Rd., Cleveland, Ohio 44110.

Četrty zvezek Matice mrtvih obsega 323 strani, to je še enkrat več, kot katerikoli dosedanjih zvezkov. Iz tega razloga je seveda bilo treba zvišati ceno posameznemu izvodu, ki je \$ 3.50. Istočasno pa se Zgodovinski odsek ZDSPB TABOR tudi obrača na vso slovensko javnost s prošnjo za prostovoljne prispevke v Tiskovni sklad organizacije.

Radi obsežnosti knjižice same in radi aktualnosti snovi, ki jo obravnavamo, smatramo, da bo naklada v kratkem času razprodana, zato posebej opozarjamo zlasti vse Slovence iz drugih krajev in držav, da si knjižico zagotovijo s čimprejšnjim naročilom po pošti na zgoraj navedeni naslov.

Četrty zvezek Matice mrtvih je prvi seznam iz Vetrinja vrnjenih slovenskih domobrancev, ki je bil dan v javnost in svet. Njegovo ureditev je omogočilo trdo delo članov Zgodovinskega oddelka ZDSPB Tabor, pa tudi sodelovanje številnih rojakov širóm Amerike, ki so se zavedli pomembnosti tega dokumenta. Zgodovinski odsek in Glavni odbor ZDSPB TABOR izražata na tem mestu svojo zahvalo vsem tem, ki so kakorkoli sodelovali pri sestavi tega zvezka, posebno zahvalo pa smo dolžni zlasti tistim našim prijateljem, ki se niso ozirali na razne pomisleke ter so nam priskočili na pomoč in omogočili, da so nekatere občine v tem dokumentu 100% zanesljivo obdelane.

Zgodovinski odsek
ZDSPB TABOR

J. M.

Likvidacija bivših vaških stražarjev pri partizanih

Ne spominjam se, da bi Tabor kedaj pisal o tem, da so partizani likvidirali bivše vaške stražarje, četudi so bili v njihovih vrstah.

Mene so ob razpadu Italije septembra 1943 zajeli, vključili med prisilne mobilizirance in poslali v Gorjance in na Hrvaško. Da se organizira domobranstvo, nisem nič vedel.

Nekega novemberskega dne, bilo je pusto deževno vreme, je prišel politični komisar brigade in me zasliševal, kako je bilo in kaj smo delali pri legistih; nakar me je odpustil.

Kmalu zatem me pokliče poveljnik čete in me pošlje v patrolo z drugo desetino. Jaz sem bil v prvi. Izgovarjal sem se, da nisem iz te desetine, on pa pravi, da moram iti, ker da danes manjka ljudi. Šel sem. Eden izmed njih je nesel kramp, drugi lopato.

Ko smo se nekoliko oddaljili in prišli v gozd, zasliševanje je bilo v vasi, je rekel desetar, naj vsak enkrat ustrelj... Tudi jaz sem ustrelil v zrak. Nato je drugé odslovil, mene pa zadržal.

Ko sva bila sama, je rekel: „Politični komisar je ukazal, naj te ustrelimo. Pa zakaj bi se sami pobijali, ko smo vsi enaki reveži. Že precej časa smo skupaj in se dobro razumemo. Ti si zdaj za komisarja mrtev in zakončan. Počakaj tu. Ko on odide, te pridem iskat. Nihče ne bo več spraševal po tebi.“

Čakal sem nekako dve uri. Res je prišel in mi rekel, naj se vrnem.

Le temu poštenemu desetarju in seveda tudi komandantu čete, bila sta oba stara partizana, se imam zahvaliti, da še živim. Ne dvomim pa, da so tedaj počistili po vseh brigadah z legisti.

Naj se oglasi kak vaški stražar, ki je bil pri partizanih in ostal živ do decembru 1943.

NAŠI MRTVI

† FRANCE BOLTA

Pred nekaj meseci sem zapisal, da je France Bolta obhajal 50-letnico svojega življenja na bolniški postelji. Zdaj je treba povedati žalostno novice, da nas je za vedno zapustil. Rojen je bil 12. septembra l. 1919 v Jaršah pri Ljubljani, umrl pa je 18. marca 1970 v Torontu, Kanada. Za njegovo pogrebno mašo se je napolnila cerkev Marije Pomagaj, a tudi na pokopališče ga je spremilo zelo veliko rojakov, tako da je njegov pogreb bil med največjimi v Torontu. V slovo mu je spregovoril njegov najožji prijatelj in soborec France Grum.

Dragi France!

Ko Te zdaj samo še v duhu gledam pred seboj, sem prepričan, da si sam že dolgo vedel, kako se bo končala Tvoja pot in si sam najbolje slutil današnji dan. Nisi se ga bal, saj si veroval, da se bo s tem dnem končalo trpljenje in boš zaživel lepši in srečnejši dan večnosti. Veliko si trpel, štirinajst mesecev Te je grizel rak; razjedal Ti je pljuča in Ti zvođenel kri, nazadnje Ti je vzel sluh, vid in zavest, da Te je tako smrt našla nenavezanega na ta svet. O, kako rad bi še živel, živel zase in za družino! To vem jaz in vemo vsi številni prijatelji, ki smo Te obiskovali v bolnišniščno strašno si trpel, a bil si vdan do konca. „Kakor je božja volja, tako in takrat naj se zgodi...“, si dostikrat ponavljal. Vseskozi si bil odločen in odkrit značaj; tudi v bolnišni si zvesto sledil tistim, ki so znali tudi trpeti. Morda ni preveč reči, da Ti je bila v tej hudi bolnišni edina tolažba zavest, da se boš kmalu pridružil svojim prijateljem v večnosti. Ko je žgalo in peklo v prsih, ko si skozi celo leto prebival noči brez spanja, nisi godr-

njal. Priznaval si, da takega trpljenja ne privoščiš nikomur, obenem pa si mislil na tiste, ki so mladi in polni življenja trpeli in morali v smrt. Večkrat si rekel: „Zdaj vem, kako težko so umirali naši fantje! Kako se bomo pritoževali mi, ki smo imeli nekaj od življenja, če mislimo na tiste, ki življenja skoro poznali niso!“ Misel na domobrance Ti je pomagala trpeti, ko je bilo najhuje.

Zadnje mesece si čisto jasno gledal pred seboj smrt. Lagali smo Ti, ko smo govorili o zdravju in spomladi, Ti pa si zamahnil z roko in zmajal z glavo. Bili smo enih misli: zato zdravja ni bilo več... Sam si te svoje in naše misli najbolje izrazil v besedah: Spomlad že prišla bo, ko Bolta več ne bo... Na prvi pomladanski dan smo Te pokopali. Ni Te več med nami. Šele zdaj slutim, da je bila Tvoja duševna bolečina verjetno še hujša od telesnega trpljenja. Zdaj razumem, zakaj si v svoji bolniški sobi želel imeti okno ragnjeno. Hlipal si, da se Ti blešči, v resnici pa nisi prenesel sonca in diha prihajajoče pomladi, ko si v sebi nosil samo še smrt.

Dragi prijatelj, soborec! Zdaj si ročen trpljenja. Prepričani smo, da si očiščen našel svoj počitek in mir v Gospodu in si srečen s tistimi, s katerimi si želel biti eno. Tvoja smrt je res hud udarec za družino, ki bi Te potrebovala še dosti let, toda vera nas uči, da se s smrtjo naše življenje le spremeni, ne pa uniči.

Počivaj v miru v svobodni kanadski zemlji, ženi in sinovoma pa naše iskreno sožalje!

E. O.

† EDVARD SEŠEK

Iz Švice je prišlo sporočilo, da je v Ženevi umrl naš bivši soborec Eda Sešek. Rojen je bil 17. septembra 1923 v Spodnjem Kašlju pri Ljubljani. Dobrih 16 let star je v zgodnji spomladi 1944. leta pristopil k domobrancem v Dravljah. Pozneje je odšel v Rupnikov udarni bataljon v Cerknico. S tem bataljonom je bil tudi vrnjen iz Večrinja dne 30. maja 1945 in sicer v Škofjo Loko in št. Vid nad Ljubljano. Po strašnem mučenju in stradanju je bil kot mladoletnik izpuščen. Kot domobranec-mladoletnik je bil pomiloščen, a komunisti mu njegovoga „greha“ niso odpustili. Večkrat so ga zaprli in vlačili na nesmiselna zasliševanja na Ozno. Ker ni hotel nikoli nič priznati, so ga zapirali v bunkerje, nazadnje pa ga vtaknili v prisilno delavsko brigado, ki je delala v okolici Ljubljane. Od tu je 1949. leta pobegnil, potem se je pa dve leti skrival po Dolenjskem in štajerskem. Kot skrivač se je prehladil in dobil jetiko. Leta 1951 se mu je posrečilo priti v Italijo. V Trstu je bil prvič operiran, toda operacija se ni posrečila. Ko je postalo vprašanje Trsta vsak dan bolj vroče, je švicarski Rdeči križ prevzel v oskrbo vse bolnike iz Jugoslavije. Tako je prišel v Švico, kjer so mu v sanatoriju v Laussane v ponovni operaciji odrezali celo levo stran pljuč. Tej so sledile ponovne operacije. Šele 1956, je smel zapustiti bolnišnico. Bil je poslan v šolo za tehničnega risarja in je

kot tak tudi dobil službo. Tako je živel do januarja 1969. Tedaj ga je podrla pljučnica, sledilo je vnetje rebrne mreže, kot neozdravljiva posledica pa mu je ostala naduha, ki mu je strdila preostali del pljuč, tako da brez medicinskega dodajanja kisika ni mogel več dihati. V bolnišnici je ostal do julija. Septembra je odšel v Avstrijo, kjer je še zadnjič videl mamo, ki mu je takorekoč prišla na pol poti, da se še enkrat vidita. 14. oktobra je moral spet v bolnišnico, od koder se je še dvakrat vrnil po par dni, a so ga vsakokrat morali z ambulanco peljati nazaj, ker ni mogel dihati. Umrli je 18. marca ob petih popoldne.

Odšel si, dragi soborec, 25-letni trpin, ne v smrt, ampak po plačilo za svoje trpljenje. Počivaj v miru, kamorkoli boš položen, ali v sredo svobodnih švicarskih gora, ali pa Ti bodo tisti, ki so Ti uničili življenje, dovolili počivati pod tiho rušo domačih tal! Preostalim sorodnikom: materi, sestri in bratu pa naša beseda tolažbe: Ne žalujte za njim! Bog, ki je z večnim plačilom nagradil Edijevo trpljenje, naj bo tudi vaša tolažba in mir!

E. O.

† JOŽE GAZVODA

V četrtek, 5. marca, smo spremili k zadnjemu počitku poznanega rojaka g. Jožeta Gazvoda iz Clevelanda. Pokojni Jože je bil ob smrti star šele 61 let. Smrt ga je doletela v tovarni.

Kako je bil rojak priljubljen, so pokazali dnevi, ko je ležal na mrtvaškem odru v Grdinovem pogrebem zavodu. Kropit so ga prišli številni njegovi prijatelji in prijatelji njegove družine. Tudi pogreba in sv. maše se je udeležilo zelo veliko rojakov, ki so s tem pokazali svoje spoštovanje do pokojnika. Iz Garry, Ind., je prišel tudi č. g. Mirko Godina, ki je bil Jožetov prijatelj iz prvih dni, ko so Gazvodovi prišli v Ameriko.

Naj na kratko opišem njegovo življenjsko pot. Rojen je bil v Brusnicah pri Novem mestu. Ko je bil še otrok, se je oče izselil za več let v Ameriko. Kot mlad fant se je Jože izučil mizarstva v Križah na Gorenjskem. Potem je bil zaposlen v tovarni pohištva v Novem mestu. Vedno je bil aktiven v javnem življenju, sodeloval je pri mnogih katoliških organizacijah. Tudi, ko se je vrnil od vojakov, je nadaljeval delo v Novem mestu do leta 1932. Takrat se je poročil s pridnim dekletom, Francko Franko.

Jože je bil zelo podjeten, pričel je trgovino s sadjem in lesom, prevzel je tudi zastopstvo Vzajemne zavarovalnice. Ves ta posel je bil seveda na podeželju zelo povezan drug z drugim. Z veliko podjetnostjo in s pomočjo svoje žene Francke je vse to delo zmožal in gospodarsko lepo napredoval. Udejstvoval se je tudi aktivno v politiki in pomagal bratu Antonu, da je bil izvoljen za župana občine Velike Brusnice na listi SLS. Leta 1935 je Jože sprejel službo šolskega oskrbnika na državni gimnaziji za Bežigradom v Ljubljani. Služba je bila zahtevna in težavna, pa tudi tu se je

Jože znašel in je bil priljubljen tako pri profesorjih kot pri dijakih, ker je vršil svojo službo vestno in točno.

Tukaj je Jožeta doletela vojska in okupacija, Italijani so ga odvedli v internacijo v Gonars, kjer je trpel skoraj eno leto. Ko se je vrnil iz internacije, se je pridružil podtalni politični organizaciji. Po čudnem naključju je ušel nemški aretaciji, ko so bili Milan Fine in drugi odpeljani v Dachau. Kot domobranec je prišel z družino na Koroško in leta 1949 v Ameriko, najprej v Garry, pozneje pa se je preselil z družino v Cleveland.

Pokojni Jože je bil zelo priljubljen v vsaki družbi. Družaben, pevec, vesel in odkrit; zelo razgledan, človek, ki svojega prepričanja ni nikoli skrival, ne zatajil. Rad je obiskoval vse slovenske prireditve in je bil tudi član nekaterih slovenskih organizacij. Vsi ga bomo zelo pogrešali, saj je odšel tako hitro od nas, brez slovesa. Poln in bogat na dobrih delih in na srečanje z Njim vedno pripravljen.

Zapustil je drago ženo go. Francko, ki mu je v dobrem in slabem vedno stala zvesto ob strani; sina ter dve hčerki. Vsi bodo svojega dragega očeta težko pogrešali.

Naj prijatelju in rojaku Jožetu povrne vsa njegova dobra dela večni Plačnik. Soprogi in družinici naše iskreno sožalje!

Stanko Mrak

Pokojni Jože Gazvoda je bil član DSPB-TABOR v Clevelandu. Krajevni odbor DSPB-TABOR v Clevelandu je položil k njegovi krsti lep venec nageljnov. — Op. ured.

ZANIMIVI PABERKI

Po starem ali po novem?

Rimski pesnik Ovidij (rojen 43 pr. K. in umrl 17 po Kr.) začenja svojo prvo pesem metamorfozo.

„Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo, sponte sua, sine lege fidem rectum que colebat.“

Kar bi se po naše reklo, da je bila v začetku zlata doba, ko ni bilo treba sodnika ne birača, ker so ljudje prostovoljno izpolnjevali svoje družbene oziroma državljanske dolžnosti.

To se ujema tudi s sv. Pismom, katero uči, da sta prva človeka, Adam in Eva, živela brezskrbno in popolnoma svobodno v rajju. Ko sta pa grešila, ju je Bog izgnal iz raja. In tako se je začela razvijati človeška družba, ki si je morala izoblikovati postopoma razne družbene oblike skupnosti, rodbinske družabne, upravne, zakonodajne in državne. Zaradi tega pa se je moral posamezni član človeške družbe odpovedati popolni svobodi in mnogim svojim pravicam v korist družbene skupnosti. Čim bolj pa so se razvijale in izpo-

polnjevale družbene oblike skupnega življenja, tem večje dolžnosti so nagale posameznikom.

Jasno je, da človek ne more živeti v skupnosti tako, kakor bi sam hotel, ampak se mora podrediti nekemu določenemu redu. Vprašanje pa je, če nudi družba zaradi tega reda za vse odpovedi, ki jih mora posameznik v korist družbe prevzeti, enakovredne socialne dobrine članom človeške družbe. Razvoju družbenih oblik pravijo, da prinese napredek, duhovni in materialni, povzroča pa posamezniku tudi ogromne materialne žrtve. Sporno je bilo že od nekdaj, ali prinaša civilizacija in kultura človeštvu res napredek, večkrat bi ga lahko imenovali tudi „nazadek“. Francoski pisatelj in filozof J. J. Rousseau (1712—1779) je učil, da civilizacija razkraja človeško družbo, prinaša človeštvu moralno škodo. Te ideje je pri Slovencih razvijal tudi pisatelj Josip Stritar. Mnogi pisatelji in filozofi so dvomili v pravilnost in dovršenost človeške družbe, zato so nastala razna utopistična dela (grš. *au* = ne, *topos* = kraj, ozemlje, torej svet, ki ga ni), ki opisujejo ne samo izmišljeni svet, ampak tudi zamišljeni svet, kakršnega so si želeli (Robinson, itd.).

Moderna zakonodaja skuša sicer pravice posameznika zaščititi v temeljnem zakonu, t. j. v ustavi, toda to je največkrat samo na papirju, v praksi pa se to slabo izvaja. V 18. in 19. stoletju je popadlo človeštvo hrepenenje po nečem novem, tako da je pozabilo na staro. Borba za novo se je začela najprej v umetnosti, ta se je prenesla v vsakdanje življenje, od tu je prešla v politiko in danes se vrši borba za novo tudi v verskem življenju, torej v Cerkvi. V tej borbi pa gre samo zato, da bo človek zapeljan v popolno sužnost. Nekatero demokratične države imajo v svoji ustavi uzakonjene tako imenovane „neodtujitvene“ pravice, tiste, katerim se državljan ne more in ne sme odpovedati; to naj bi bila pravica do življenja, pravica do dela, svoboda govora in vesti, pravica do zbiranja, osebna in skupna svoboda ter varnost. Režimi, ki teh osnovnih pravic ne spoštujejo in izvajajo, ne zaslužijo, da jih človeštvo podpira.

Leta 1948 je neka gospa v Argentini povedala anekdoto, ki lepo in preprosto obsoja blaznost po „novotariji.“

Rekla je, da je proti koncu prejšnjega stoletja živel v njeni vasi v Italiji neki zdravnik dolgo let. Ta je zdravil ljudi vedno po „starem“. Pa je prišel v vas mlad zdravnik, ki je začel zdraviti po „novem“. Jasno, vsi ljudje so drveli k njemu in stari zdravnik je ostal brez pacientov.

Nekega dne ga je gospa srečala na cesti in ga pobarala: „No, gospod doktor, Vi še vedno zdravite po starem. Glejte, kako oni zdravnik zdravi po novem in vidite, koliko ima vedno ljudi.“

Stari zdravnik se ironično nasmehne, rekoč:

„Da, da gospa! On zdravi po novem, toda ljudje pa še vedno umirajo po starem.“

Dobro bi bilo, da bi si to zapomnili vsi tisti, ki pravijo, da je doma vse po novem, kajti ljudje si pa svobode žele še vedno po starem.

Kje so krivci?

Pod naslovom **Igranje z narodi** prinaša **Svobodna Slovenija** (XXIX-23, št. 11, Bs. Aires, 19. 3. 1970) nepodpisan uvodnik, v katerem s kratkimi, pa tehtnimi pogledi osvetljuje dogodke, ki so na svetovni politični pozornici privedli tudi do sužnosti našega naroda pred 25 leti. Med drugim pravi:

Z Jugoslavijo sta se najprej poigrala Churchill in Stalin sama, nato pa je k igri pristopil v Jalti še Roosevelt. — Tito-Šubašičev sporazum je Stalin izsilil od Churchilla med 1. novembrom in 7. decembrom 1944. S temi protokoli je bila usoda jugoslovanskih narodov že takrat zapečateni. — Ta pogled nam znova in znova dokazuje, kako nespametno je sleberno iskanje „krivcev“ med nami za sedanjo usodo slovenskega naroda doma, za usodo slovenske narodne vojske in končno za usodo naše politične emigracije. O minulih dogodkih je enostavno govoriti in danes dajati navodila, kaj naj bi se storilo pred četrto stoletja.

Kakšna škoda, da si **Svobodna Slovenija** in njen **Zbornik** nista že pred 20 leti postavila tega načela — in se ga tudi držala. — Kako vse drugačne bi bile danes razmere vsaj med našo svobodno politično emigracijo! — Kje so torej za to krivci — brez narekovajev?!

Zgledi vlečejo...

V velikonočni številki **Svobodne Slovenije** (XXIX-23, št. 12, Bs. Aires, 26. 3. 1970) je njen odgovorni izdajatelj in tajnik Slovenskega narodnega odbora g. (Milo)-š (Star)-é za uvodnik napisal **Pismo pred Veliko nočjo 1970**, v katerem z ozirom na neko emigrantsko publikacijo med drugim pravi tudi sledeče:

V Buenos Airesu izdaja list pisatelj in publicist, ki mu je Bog dal lepe pisateljske talente. Te pa močno zasenči njegova fantazija tako, da v prikazovanju preteklosti prihaja v hudo nesoglasje z resnico. Poznavalci resnice zmigujejo z glavo in molčijo. Ker kritike in popravkov ne prenese, ga puščajo, da živi srečen v svetu, ki si ga je ustvaril v svoji fantaziji. —

Na to navezuje zaključek:

Nujna je izločitev iz slovenske politične emigracije vsega delovanja, kateremu je gonilna sila samoljubje, sovraštvo in nebrzdana zaletavost.

In poziva:

Napravimo za veliko noč temeljito duhovno obnovo. Ta naj nas privede do tega, da bo naše medsebojno življenje prevevala strpnost in razumevanje in da bedo v politični emigraciji odpadla vsa sumničenja in nagle sodbe in obsodbe.

Iskreno bi pozdravili poziv g. Miloša Sareta, če bi nam ga naredil z dobrim zgledom. Tako pa nas hudo moti dejstvo, da sta ravno njegova Svobodna Slovenija in Zbornik poleg hvalevrednega gradiva nad dvajset let v prikazovanju preteklosti prihajala v hudo nesoglasje z resnico in popravkov in kritike nista prinašala. — Kot tajnik Narodnega odbora tudi še do danes — vsaj v svojem lastnem imenu — ni javno zavrgel proslulega pisanja g. Fr. Bajleca v „Vestniku“, s čemer priznava, da je to zanj še vedno „bela knjiga“... in zato „živi srečen v svetu, lti si ga je ustvaril v svoji fantaziji“... Samo da poznavalci resnice danes ne molčijo več...

Pozdravljamo

Naš priznani pedagog in mislec **dr. Vinko Brumen** je v slavnostnem govoru v San Martinu (Bs. Aires) dne 12. aprila 1970 med drugim povedal tudi sledeče tehtne misli:

Pred mnoga težka vprašanja nas postavlja usoda. — Prave rešitve niso bile nikomur razodete, tudi ni nihče nezmotljiv. — Vsi moramo iskati rešitev. — Morda se bomo v razgovorih kdaj nekoliko razgreli, morda bo debata postala kdaj vroča, morda se bodo kresale iskre, ko bodo trčila nasprotujoča si ali vsaj različna mnenja. A ne bojmo se te vročine, ne strašimo se ognja, v njem se bodo naša spoznanja očistila, iz njega bo vznikla čistejša in popolnejša resnica.

Toplo pozdravljamo te tehtne misli. Zakaj mi smo bili pionirji; saj smo že s prvo številko našega glasila uvedli celo posebno rubriko „Za čiščenje pojmov“. Toda takoj so tudi padli po nas in se zaradi tega še danes nismo znebili grenkih očitkov. Iskreno želimo, da bi dr. Vinko Brumen imel več sreče!

Tema za razmišljanje

Važno pa je, da besedo izpolnimo v vsem svojem življenju, ker izgovorjena beseda brez izpolnitve, kaj velja, sprašujemo s Pavlom VI.

Msgr. Anton Orehar

Buenos Aires, aprila 1970.

...čestitam za vaše uvodnike v španščini. Z njimi ne prežvekujete prazne slame, kot je to slučaj pri večini naših publikacij, ki s tem hočejo samo zadostiti uradnim predpisom. Vi pa z njimi vršite važno nalogo našega boja proti komunizmu — danes. Vam bom povedal samo majhen primer. V naši fabriki že leta pripovedujem o naši žaloigri, toda tako jasno nisem mogel nikoli razložiti, kot ste to naredili vi z uvodnikom v letošnji prvi številki. Potem sta mi prišla v pomoč še edlična španska uvodnika v naslednjih dveh številkah. Seveda se potem vedno razvije debata. Zadnjič je neki dolgozasec (hipi) skušal ironično govoriti o naši tragediji. Se že vé, kam pes tace moli. Pa mu je punca, od katere to nisem nikoli pričakoval, zabrusila: „No en balde te dejás crecer el pelo... porque sos estúpido!“ (Ne pustiš si zastoj rasti las..., ker si bedast!) — Vidite, to je danes naš boj proti komunizmu. Saj ste že večkrat pozvali: **Termiti švobode, na delo!**

Še enkrat čestitam in lepo pozdravljam

Slov. zavetiče dr. Gregorij Rožman

s sodelovanjem vseh protikomunističnih Slovencev
sporoča, da bo v nedeljo, dne 24. maja 1970

BLAGOSLOVITEV TEMELJNEGA KAMNA

SLOVENSKEGA ZAVETIŠČA

DR. G. ROŽMANA

ki bo tudi

Spomenik našim junakom

OB PETINDVAJSETLETNCI NJIHOVEGA POKOLJA

NA UREDNIŠKI MIZI

Prepozno! — Ko je bila pričujoča številka že zlomljena, smo od naših sodelavcev in tiskovnih referentov prejeli gradivo, ki bi moralo nujno priti vanjo. — Ponovno opozarjamo in prosimo: Gradivo, ki je namenjeno za določeno številko TABORA, mora biti zaradi tehničnih razlogov na naši uredniški mizi vsaj dva meseca pred mesecem njenega izida. — Še nekaj: Pišite v razmaknjenih vrsticah, da našim jezikovnim korektorjem omogočite delo! Pri vsak dan bolj trdem garanju za naš vsakdanji kruh zares nimamo časa, da bi gradivo še prepisovali. — Hvala!

DAROVALI SO:

TISKOVNI SKLAD GLASILA "TABOR"

(Pesos ley 18.188)

Longar Albin, Cleveland	3.48
Zupančič Hinko, Cleveland ..	3.48
N. N., Hurlingham	10.—
N. N., Kanada	5.20

INVALIDSKI SKLAD (v kanadskih dolarjih)

V hvaležen spomin na 25-letnico naše velike zaloigre je odbor društva Tabor v Torontu izvedel posebno nabirko za naše invalide. Ob tej priliki so darovali (do 29. marca 1970):

Peter Urbanc	20.—
Edi Ferkulj	5.—
Ignac Oberstar	5.—
Anton Pugelj	5.—
Dr. F. Pepevnak	25.—
N. N.	10.—
Stanko Berkopec	5.—
Mihael Zagar	5.—
Janez Valant	10.—
Miha Rebolj	5.—
Janez Kastelic	10.—
France Kus	5.—
Emil Kraker	3.—
Anton Ambrožič	10.—
Janez Trpin	10.—

Blaž Potočnik	2.—
A. J.	5.—
France Jerek	30.—
Viktor Kastelic	3.—
Janez Jereb	5.—
Stane Ulčar	10.—
Jože Kastelic	5.—
Eng. Medved	3.—
Jože Jaklič	3.—
Ignac Meglič	10.—
Jernej Kramar	5.—
Hilarij Zabukovec	10.—
Albin Blatnik	5.—
Vinko Povše	5.—
Janez Bančič	10.—
Ivan Kavčič	20.—
Ignac Dejak	10.—
France Torkar	5.—
Stane Pleško	5.—
Lojze Dejak	10.—
Jože škulj	5.—
Viktor Trček	5.—
N. N.	3.—
Jože šparovec	5.—
Jože Jereb	20.—
Anton Štih	10.—
Viktor Novak	10.—
Jože žagar	1.—
France Kramar	5.—

Skupaj \$... 358.—

V S E B I N A

Orgullo de una tragedia	114
Padli za domovino (F. Grum)	116
Dva spomina — dva opomina (F. Gaber)	118
Tito lovi ravnotežje (Jonec)	121
Domovina je samo ena! (L. Zajec)	122
Kdo bo prevzel vajeti (-em)	126
Beg iz Kočevskega Roga (F. Kozina)	128
Novice in govornice	135
Domobranskim materam (H. Sin)	136
Svoboda je ena sama (E. K.)	141
Ustanovitev in žaloigra Slovenskega domobranstva (Dr. S. Kociper)	143
Mnenja in vrenja	151
Likidacija V. S. pri partizanih (J. M.)	152
Naši mrtvi	153
Zanimivi paberki	156
Za beležnico	158
Iz pisem	160

